

Ziņojums izstrādāts Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansētā projekta Nr.4.3.-24/NFI/INP-002 "Latvijas plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību teritoriālās attīstības plānošanas kapacitātes palielināšana un attīstības plānošanas dokumentu izstrādāšana" ietvaros

---

**RĪCĪBAS PLĀNA LATGALES REĢIONA
IZAUGSMEI 2012.-2013. GADAM ĪSTENOŠANAS
IZVĒRTĒJUMS UN PRIEKŠLIKUMU
SAGATAVOŠANA NEPIECIEŠAMAJIEM
PASĀKUMIEM 2014.-2016. GADAM
NOSLĒGUMA ZIŅOJUMS**

Pasūtītājs

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrija
Peldu iela 25, Rīga
LV-1494, Latvija

Īstenotājs

SIA "ExcoloLatvia"
Matīsa iela 11A
Jūrmala, LV-2008
Latvija

Rīga, 2014

SATURS

1.	IEVADS	3
2.	PLĀNA KOPĒJĀ IETEKME	3
3.	PLĀNA IETEKME UZ NOTEIKTAJIEM RĪCĪBAS VIRZIENIEM.....	4
4.	PLĀNA IETVAROS ĪSTENOTO PASĀKUMU IZVĒRTĒJUMS	4
5.	SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI.....	10
6.	PIELIKUMI	11
6.1.	Izvērtējuma metodoloģija.....	11
6.2.	Padziļinātās intervijas	12
6.3.	Ekspertu darba grupas.....	13
6.4.	Iedzīvotāju aptaujas rezultāti	16
	Rīcības stratēģijas jaunas darbavietas meklēšanai.....	16
	Sociālais kapitāls	18
	Plāni mainīt dzīvesvietu.....	19
6.5.	Citu pētījumu datu sekundārā analīze.....	21
	Uzņēmējdarbības vide Latgales reģionā – Uzņēmēju viedoklis.....	21
	Pašvaldībās vēlamie uzlabojumi Latgales reģionā – Iedzīvotāju viedoklis.....	31
6.6.	VARAM priekšlikumu nodokļu jomā izvērtējums.....	35
	Mikrouzņēmumi	35
	Uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaide.....	36
	Speciālās ekonomiskās zonas.....	36
	Vispārīgi ieteikumi	36

1. IEVADS

Rīcības plāns Latgales reģiona izaugsmei 2012.-2013. gadam galveno uzmanību pievērta uzņēmējdarbības attīstībai reģionā. Apkopojot un strukturējot dažādos priekšlikumus, 2012. gadā tika identificēti trīs rīcības virzieni uzņēmējdarbības veicināšanai Latgales reģionā:

- 1) sociālās struktūras uzlabojums - izmaiņas kulturāli noteiktajos priekšstatos par Latgales reģionu, uzņēmējdarbību, valsts lomu individuālā labklājības līmeņa nodrošināšanā u.c., kas ierobežo potenciālo uzņēmēju piedāvājumu;
- 2) uzņēmējdarbības veikšanai nepieciešamo resursu nodrošināšana - dažādu objektīvi ierobežoto resursu pieejamības uzlabošana un labākas informācijas aprites par resursu ieguves iespējām ieviešana;
- 3) potenciālo uzņēmēju prasmju uzlabojums - dažādu apmācību un konsultāciju nodrošināšana, kas ļautu potenciālajiem uzņēmējiem labāk identificēt sekmīgas uzņēmējdarbības idejas, veiksmīgāk sadarboties ar pētniecības iestādēm (piemēram, universitātēm), efektīvāk pārvaldīt uzņēmumus u.c..

Katram no izvēlētajiem rīcības virzieniem tika atlasīti konkrēti pasākumi, kurus veiksmīgi ieviešot bija paredzama vismaz daļēja rīcības virzienu ietvaros identificēto problēmu atrisināšana. Šī dokumenta ietvaros tiks veikts līdz šim paveiktā izvērtējums, koncentrējoties uz plāna kopējo ietekmi, izvēlētajiem rīcības virzieniem un to ietvaros veiktajiem pasākumiem. Balstoties uz izvērtējumu, tiks izdarīti secinājumi un piedāvāti priekšlikumi nepieciešamajiem pasākumiem 2014.-2016. gadā.

2. PLĀNA KOPEJĀ IETEKME

Rīcības plāns Latgales reģiona izaugsmei 2012.-2013. gadam koncentrējās uz uzņēmējdarbības attīstību reģionā. Tā kā kopš plāna ieviešanas ir pagājis ļoti īss laika periods, nav pieejami statistikas dati, kas ļautu izsekot kā mainījies situācija reģionā kopumā. Līdz ar to nav iespējams noteikt arī jebkāda veida kauzalitāti starp plāna ietvaros veiktajiem pasākumiem, uzņēmējdarbības vidi raksturojošiem un makro līmeņa sociālekonomiskajiem rādītājiem.

Kā alternatīvu mērījumu iespējams izmantot iedzīvotāju aptaujas un kvalitatīvus datus – intervijas ar uzņēmējiem un ekspertiem. Tā kā plāna izstrādes procesā iedzīvotāju aptauja tika veikta arī 2012. gadā, ir iespējams salīdzināt iedzīvotāju atbildes tagad un toreiz. Kopumā secināms, ka būtiskas izmaiņas iedzīvotāju vērtējumos un attieksmēs nav notikušas. Statistiski būtiskākās izmaiņas notikušas iedzīvotāju attieksmē pret pārceļšanos uz dzīvi citur – šī gada aptaujā šādu vēlmi kā Latvijas kopumā, tā Latgales reģiona iedzīvotāji izsaka ievērojami retāk kā 2012. gadā, īpaši attiecībā uz iespēju meklēt darbu vai pārcelties uz dzīvi ārpus Latvijas. Tāpat novērojams, ka Latgales reģionā izteikti pieaudzis t.s. sociālais kapitāls – reģiona iedzīvotāji ievērojami biežāk kā pirms diviem gadiem pauž uzticēšanos kā tuvējiem kaimiņiem, tā nepazīstamiem cilvēkiem, un arī vietējiem uzņēmējiem (pret

kuriem gan attieksme joprojām saglabājas neviennozīmīga). Attiecībā uz uzņēmējdarbību, iedzīvotāju īpatsvars, kas saskata uzņēmējdarbības uzsākšanu kā labu stratēģiju, meklējot jaunu darbavietu, nav būtiski mainījies. Līdz ar to jāsecina, ka plāna ietvaros veiktie pasākumi visticamāk Latgales reģiona sociālo struktūru, kas nosaka iedzīvotāju gatavību pievērsties uzņēmējdarbībai, pagaidām nav būtiski izmainījuši (pieļaujams gan, ka ietekme varētu būt ilgtermiņā, jo sociālās struktūras izmaiņas reti ir tik radikālas, lai būtu novērojamas īstermiņā).

Viens no plāna netiešajiem mērķiem īstermiņa periodā bija radīt simbolisku platformu, ap kuru vienot dažādas iniciatīvas Latgales reģiona attīstībai. Zināmā mērā tas ir sasniegts, jo Latgales pašvaldības kopumā plānu novērtē pozitīvi. Taču uzņēmēju (vismaz to, ar kuriem mēs tikāmies plāna izvērtēšanas procesā) vidū situācija ir atšķirīga. Vairums zina par plāna esamību, bet uzskata, ka plāna ietekme uz reģionu ir bijusi minimāla. Viens no uzņēmējiem atzīmēja, ka plānam esot trūcis kāda nacionālā līmenī nozīmīga pasākuma Latgalē, kas varētu dot vēlamo simbolisko pienesumu.

3. PLĀNA IETEKME UZ NOTEIKTAJIEM RĪCĪBAS VIRZIENIEM

Līdzīgi kā plāna kopējai ietekmei, arī izmaiņām plāna ietvaros izdalītajos trīs rīcības virzienos izsekot ar statistikas palīdzību datu trūkuma dēļ nav iespējams. Intervijās un ekspertu grupu diskusijās gan uzņēmēji, gan nozaru eksperti atzina, ka uzņēmējdarbība kā plāna fokuss saglabā aktualitāti arī šodien. Attiecībā uz Latgalē potenciāli veicamajām aktivitātēm daļa ieteikumu tieši ar izvēlētajiem rīcības virzieniem nebija saistīta, piemēram, Latgales augstskolu iesaiste biznesa ideju radīšanā vai izmaiņas nodokļu politikā. Taču eksperti un uzņēmēji bija vienprātis, ka uzņēmējdarbības attīstībai noteikti nepieciešamas aktivitātes iepriekš izvēlētajos virzienos. Novērtējot rīcības virzienus, jāatzīmē, ka izmainīt reģiona sociālo struktūru un palielināt potenciālo uzņēmēju īpatsvaru ir liels izaicinājums un īstermiņa periodā to izdarīt, pat piesaistot būtiskus publiskos finanšu līdzekļus, varētu būt problemātiski. Attiecībā uz uzņēmējiem nepieciešamajiem resursiem jāsecina, ka plāns vispozitīvāk ir ietekmējis publisko infrastruktūru – uzņēmēji intervijās apgalvoja, ka ceļu kvalitāte Latgalē pēdējo gadu laikā ir uzlabojusies. Visbeidzot attiecībā uz uzņēmēju prasmēm, iespējams, nepieciešams sistemātiskāk skatīties, kāda veida konsultācijas reģionā tiek piedāvātas, un vai pēc visām no tām ir pieprasījums.

4. PLĀNA IETVAROS ĪSTENOTO PASĀKUMU IZVĒRTĒJUMS

Ekspertu darba grupās tika izdiskutēti visi plāna ietvaros veiktie pasākumi, mēģinot izvērtēt pasākumu atbilstību rīcības virzieniem un to efektivitāti vai vismaz potenciālo efektivitāti. Tā kā pasākumiem vairums gadījumos nav pieejami rezultatīvie rādītāji, izvērtējumi lielā mērā balstās ekspertu un autoru viedokļos. Sekojošajā tabulā ir apkopota īsa informācija par pasākumiem un to izvērtējumi. Atsevišķos gadījumos plānotie pasākumi atšķiras no realizētajiem vai to akcenti ir pamainījušies, tādēļ tie ir pārklasificēti pie citiem rīcības virzieniem.

Pasākumu izvērtējums

Nr. ⁱ	Pasākumi	Izpilde ⁱⁱ	Izpildes termiņš	Atbilstība ⁱⁱⁱ	Efektivitāte ^{iv}	Izvērtējums
R1 Sociālā struktūra – potenciālo un nākotnes uzņēmēju īpatsvars (makro līmenis)						
5.	Filmas un informatīvie sižeti par Latgali	Izpildīts	2012-2013	Atbilst	Efektīvs	Visumā pasākums tiek vērtēts atzinīgi. Tomēr ar šo tikai daļēji tika realizēta sākotnējā iecere. TV veidotajos sižetos gan tika laužti stereotipi par Latgali, bet to veidošanā netika nodarbināti Latgales iedzīvotāji un to ietekme bija neliela, salīdzinot ar iespējamo TV seriāla ietekmi.
2.	Grozījumi normatīvajos aktos sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības, un darba tirgus jomā	Izpildīts	2013	Atbilst	Potenciāli efektīvs	Grozījumi paredz aktīvāku bezdarbnieka un NVA sadarbību pabalsta saņemšanas laikā. NVA ir gan aktīvāk jāpalīdz, gan jākontrolē bezdarbnieks darba meklējumos. Uz šo brīdi, kad grozījumi bijuši spēkā tikai neilgu laiku, var teikt, ka kontroles funkcija dominē pār palīdzības funkciju. Darba ņēmējam ir sīkāk jāatskaitās, kā tieši viņš meklē darbu, bet VNA spēja faktiski palīdzēt ar darba piedāvājumiem nav uzlabojusies. Var teikt, ka veiktie grozījumi, vismaz pagaidām, nekādu uzlabojumu nav devuši.
12.	Nodokļu, pabalstu un aktivizācijas pasākumu savstarpējās ietekmes izvērtēšana	Izpildīts	2012-2013	Atbilst	Potenciāli efektīvs	Vadoties pēc Pasaules Bankas 2013. gadā veiktā pētījuma, nekāds uzlabojums nav arī nepieciešams. Pētījumā tiek secināts, ka rīcības plānā identificētā problēma nav pamatota - esošā pabalstu sistēma Latvijā nemazina cilvēku vēlmi strādāt. Vienlaikus, daudzi eksperti un uzņēmēji joprojām uzskata, ka vairums sociālo pabalstu saņēmēju nemaz necenšas atgriezties darba tirgū. Tā kā nav pamata neticēt Pasaules Bankas veiktā pētījuma datiem un izdarītajiem secinājumiem, jāsecina, ka problemātiska ir nevis pati pabalstu sistēma, bet gan sabiedrības attieksme pret to. Iespējams, ekspertu un uzņēmēju viedoklis šajā gadījumā atspoguļo sabiedrības aizspriedumus pret sociālās grūtībās nonākušiem cilvēkiem. No vienas puses, sabiedrībā dominē uzskats, ka sociālās grūtībās nonākušam cilvēkam būtu jārisina savas problēmas, bet no otras – sabiedrība nav gatava sadarboties ar grūtībās nonākušo. Būtu nepieciešams plašāk popularizēt un skaidrot Pasaules Bankas pētījumā savāktos datus un izdarītos secinājumus, tādējādi kļiedējot mītu par "sociālo parazitēšanu" un sekmējot vēl vienu no rīcības plānā noteiktajiem virzieniem – "R1.4 "Mītu kļiedēšana par sociāli ekonomisko situāciju".
26.	Reģionālie konkursi inovatīvo biznesa ideju atbalstam	Uzsākta izpilde	2014-2015	Atbilst	Potenciāli efektīvs	Iecere vērtējama atzinīgi, bet pagaidām nav realizēta.

Nr. ⁱ	Pasākumi	Izpilde ⁱⁱ	Izpildes termiņš	Atbilstība ⁱⁱⁱ	Efektivitāte ^{iv}	Izvērtējums
9.	Grozījumi valsts standartā, integrējot uzņēmējdarbības prasmes izglītības saturā	Daļēji izpildīts	2014	Atbilst	Neviennozīmīgs	Grozījumi standartā ir ļoti maza un formāla daļa no nepieciešamajām izmaiņām izglītības sistēmā. Daudz būtiskāka ir katras skolas spēja integrēt uzņēmējdarbības prasmes esošajā mācību saturā saistošā un ar reālo dzīvi sasaistītā veidā. Tas savukārt ir ļoti atkarīgs no pedagogu zināšanās, prasmēm un motivācijas. Piemēram, līdz šim LLKC veikto jauniešu apmācību kvalitāte ir bijusi dažāda, atkarībā no katrā konkrētā gadījumā piesaistītā lektora prasmes pasniegt informāciju jauniešiem saistošā veidā. Tāpat uzņēmējdarbības prasmju apguve ir atkarīga no apkārtējās kopienas, tostarp uzņēmēju un nevalstisko organizāciju vēlmes un spējas iesaistīties izglītības procesā gan formāli, gan neformāli. Bieži neformālā zināšanu un iemaņu pārmantošana no draugiem, radniekiem, paziņām, kaimiņiem, ir pat būtiskāka nekā formālā izglītība, kas apgūta skolas solā vai speciālos semināros unursos.
7.	LLKC jauniešu apmācības	Izpildīts	2012-2013	Atbilst	Neviennozīmīgs	
3.	Vadlīnijas mazo lauku skolu saglabāšanai	Daļēji izpildīts	2013	Daļēji atbilst	Neviennozīmīgs	Vadlīnijas uz doto brīdi nav sagatavotas, tāpēc novērtēt to potenciālo efektivitāti nav iespējams. Vienlaikus jāatzīst, ka iespēja pārveidot skolas par uzņēmējdarbības kompetenču centriem ir atkarīga no katras konkrētās skolas esošajiem resursiem – ēkas un mācībspēkiem, un izvēle, kā tieši izmantot šos resursus uzņēmējdarbības veicināšanai būtu jāatstāj katras pašvaldības ziņā.
6.	Kopienas līderu apmācība	Daļēji izpildīts	2014-2015	Daļēji atbilst	Neviennozīmīgs	Veiktā pasākuma tiešo ieguvēju loks ir bijis tik šaurš - vienas pašvaldības kopiena -, ka tā ietekme uz Latgales reģionu kopumā ir minimāla. Lai paplašināta pasākumu ieguvēju loku, kopienai būtu jādalās iegūtajā pieredzē ar citām vai jāveic līdzīgi pasākumi arī citās Latgales pašvaldībās.
11.	Alkoholisko dzērienu patēriņa ierobežošanas rīcības plāna izstrāde	Izpildīts	2012	Neatbilst	Neefektīvs	Alkoholisms ir sekundāra problēma, kas drīzāk ir sliktās sociālekonomiskās situācijas sekas, nekā tās cēlonis. Šī pasākuma ieviešana nav efektīvi ietekmējusi Latgales attīstību un nebūtu iekļaujama turpmākos rīcības plānos.
R2 Resursu nodrošināšana – uzņēmējdarbības veikšanai nepieciešamo resursu nodrošināšana						
14.	Atbalsts iedzīvotāju iekšējai mobilitātei	Izpildīts	2012-2013	Atbilst	Efektīvs	Visumā var vērtēt atzinīgi un būtu jāturpina.
13.	Bezdarbnieku apmācības (darba vietā, subsidētās dabā vietas, karjeras konsultācijas utt.)	Daļēji izpildīts	2012-2014	Atbilst	Potenciāli efektīvs	Uz doto brīdi esošo bezdarbnieku zināšanas un prasmes nereti tik būtiski atšķiras no tirgū pieprasītajām, ka NVA nespēj veikt efektīvu darbinieku pārkvalifikāciju. Tomēr potenciāli bezdarbnieku apmācība varētu būt efektīvs darbaspēka pieejamības uzlabošanas instruments.

Nr. ⁱ	Pasākumi	Izpilde ⁱⁱ	Izpildes termiņš	Atbilstība ⁱⁱⁱ	Efektivitāte ^{iv}	Izvērtējums
15.	Studiju un studējošo kredīta dzēšana	Izpildīts	2013	Atbilst	Potenciāli efektīvs	Šobrīd ir ieviesta iespēja dzēst studiju kredītus publiskā sektorā strādājošajiem visur Latvijā. Lai celtu tieši Latgales uzņēmēju spēju piesaistīt kvalificētus speciālistus, Latgalē varētu dod papildu iespēju dzēst studiju kredītus ne tikai publiskajā, bet arī privātajā sektorā nodarbinātajiem.
16.	Dzīvojamā platība pašvaldībās	Izpildīts	2012-2013	Atbilst	Potenciāli efektīvs	Viens no apgrūtinājumiem speciālistu piesaistei no citiem reģioniem vai valstīm, ir piemērotas dzīvojamās platības trūkums. Uz to brīdi šai problēmai nav rasts efektīvs risinājums. Šobrīd pašvaldībai primāri ir jānodrošina ar dzīvojamo platību vietējie maznodrošinātie, kā rezultātā dzīvojamais fonds tiek izsmelts. Viens no iespējamiem risinājumiem būtu ļaut pašvaldībai saglabāt nelielu daļu no dzīvojamā fonda kā "dienesta viesnīcu" piesaistīto speciālistu īstermiņa izmetināšanai.
18.	Atbalsts profesionālās izglītības iestādēm Latgales reģionā	Daļēji izpildīts	2013-2015	Atbilst	Potenciāli efektīvs	Līdz šim sniegtais atbalsts profesionālās izglītības uzlabošanai aprobežojas ar ieguldījumiem infrastruktūrā un aprīkojumā, kas paši par sevi sastāda tikai nelielu daļu no kompleksa risinājuma.
19.	Profesiju standartu un profesionālās izglītības programmu pilnveidošana	Izpildīts	Pastāvīgi	Atbilst	Potenciāli efektīvs	Profesionālās izglītības programmas ir svarīgas kvalificēta darbaspēka nodrošināšanai, un to kvalitāte ir atkarīga ne tikai no infrastruktūras, bet arī no mācībspēku prasmēm, zināšanām un motivācijas, un no veiksmīgas sasaistes starp mācību institūciju un attiecīgās nozares uzņēmumiem. Izglītības programmu standarti tiek pilnveidoti iesaistot nozaru ekspertus, bet to ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību Latgalē ir ļoti pastarpināta un grūti novērtējama.
20.	Ražošanas telpu rekonstrukcija vai izveide pilsētās ārpus Rīgas	Daļēji izpildīts	2012	Atbilst	Potenciāli efektīvs	No Latgales reģiona šīs aktivitātes ietvaros tika saņemti divi projekti, no kuriem viens tika apstiprināts. Būtiski, lai šāda veida atbalsts ir pieejams pastāvīgi.
21.	Papildus atbalsts Latgales pašvaldībām uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras sakārtošanai	Daļēji izpildīts	2012	Atbilst	Efektīvs	Šis ir viens no retajiem pasākumiem, kas veikts nevis visā Latvijas teritorijā, bet tieši Latgalē. Pozitīvi vērtējams, ka pašvaldībām finansējuma saņemšanai bija nepieciešams parādīt, ka infrastruktūras uzlabojumi būs noderīgi uzņēmumiem. Nākotnē pēc projektu realizēšanas vajadzētu arī izvērtēt, cik lielā mērā tie ir sasnieguši izstrādes procesā prognozētos rezultātus.

Nr. ⁱ	Pasākumi	Izpilde ⁱⁱ	Izpildes termiņš	Atbilstība ⁱⁱⁱ	Efektivitāte ^{iv}	Izvērtējums
22.	Robežkontroles punktu "Vientuļi" un "Terehova" kapacitātes uzlabošana	Daļēji izpildīts	2012-2016	Atbilst	Efektīvs	Veiktie ieguldījumi robežkontroles punktu infrastruktūrā ir vērtējami atzinīgi. Kaut arī galvenie ieguvēji no robežpunkta sakārtošanas, iespējams, nav Latgales uzņēmēji, bet gan lielle kravu pārvadātāji no Rīgas un citiem reģioniem, tomēr arī Latgales mazajiem uzņēmējiem ir atvieglota robežpāreja. Piedevām tranzīta apjoma pieaugums potenciāli varētu radīt jaunas uzņēmējdarbības iespējas.
23.	LGA mikroaizdevumu fonda izveide	Izpildīts	2012-2014	Atbilst	Potenciāli efektīvs	Fonda izveide vērtējama atzinīgi, bet tā reālo ietekmi uz uzņēmējdarbību varēs vērtēt tikai ilgākā laika periodā.
24.	Ceļu infrastruktūras atjaunošana	Daļēji izpildīts	2012	Atbilst	Efektīvs	Visumā gan eksperti, gan uzņēmēji atzinīgi novērtē ceļu infrastruktūras atjaunošanu. Lai objektīvi novērtētu šo investīciju tiešo ietekmi uz uzņēmējdarbību Latgalē, būtu nepieciešams papildu padziļināta izpēte.
25.	Lauku atbalsta programma – atbalsts uzņēmējiem jaunu mikrouzņēmumu radīšanai vai saimnieciskās darbības paplašināšanai	Izpildīts	2012-2103	Atbilst	Neviennozīmīgs	Esošā programma ir nacionāla līmeņa pasākums, kura tiešo ietekmi uz Latgali ir grūti novērtēt. Programma šobrīd ir orientēta tieši uz lauksaimniecības nozari. No Latgales uzņēmējdarbības attīstības viedokļa programmas instrumentus būtu vēlams darīt pieejamus arī citu nozaru uzņēmumiem.
4.	LIAA sagatavotie Reģionālo investīciju piesaistes piedāvājumi Latgalē	Daļēji izpildīts	2014-2015	Atbilst	Neviennozīmīgs	Piedāvājumi ir sagatavoti, bet tie nav realizējušies reālos projektos. Turpinot šo un izstrādājot līdzīgas aktivitātes, kā rezultātos rādītājos vajadzētu noteikt piesaistīto investīciju apjomu, radītās darbavietas utt. un turpināt sniegt atbalstu tikai tad, ja tiek sasniegti plānotie rezultāti.
10.	Latgales pārstāvniecība Rīgā	Uzsākta izpilde	2014-2015	Atbilst	Neviennozīmīgs	Pārstāvniecība ir izveidota un līdzīgi kā informatīvie sižeti par Latgali var kalpot, lai laužtu dažādus negatīvos stereotipus par Latgales reģionu. Taču pārstāvniecība potenciāli varēja kļūt par resursu Latgales mājražotājiem un mazajiem uzņēmumiem, kam ir apgrūtināta piekļuve Rīgas patērētājiem. Diemžēl komercdarbības ierobežojums šo iespēju pašreiz liedz.
R3 Uzņēmēju prasmes (mikro līmenis)						
17.	Latgales uzņēmējdarbības centrs	Izpildīts	2012-2013	Atbilst	Potenciāli efektīvs	Uz doto brīdi izveidotais Latgales uzņēmējdarbības centrs pārsvarā nodarbojas ar konsultācijām. Vērtējuma ietvaros aptaujātie uzņēmēji zināja par centra eksistenci, bet nebija izmantojuši centra pakalpojumus un neplānoja to darīt. Centra darbība būtu jāattīsta vairākos virzienos. Pirmkārt, tam būtu jādarbojas kā komandu
1.	Uzņēmējdarbības un inovācijas veicināšanas pasākumi (Norvēģu finansējums un pieredze)	Daļēji izpildīts	2014-2015	Atbilst	Neviennozīmīgs	

Rīcības plāna Latgales reģiona izaugsmei 2012.-2013. gadam īstenošanas izvērtējums un priekšlikumu sagatavošana nepieciešamajiem pasākumiem 2014.-2016. gadam

Nr. ⁱ	Pasākumi	Izpilde ⁱⁱ	Izpildes termiņš	Atbilstība ⁱⁱⁱ	Efektivitāte ^{iv}	Izvērtējums
27.	Apmācības pašvaldību attīstības plānošanas speciālistiem teritoriju ekonomiskās aktivitātes palielināšanai, t.sk. investoru piesaistei	Daļēji izpildīts	2014-2015	Daļēji atbilst	Neviennozīmīgs	veidošanas platformai. Tas varētu darboties kā "savedējs" starp dažādiem speciālistiem, uzturot datu bāzi ar tiem, kas vēlas iesaistīties jaunu uzņēmumu veidošanā. Otrkārt, centrs varētu palīdzēt esošiem uzņēmumiem atrast speciālistus citos reģionos vai valstīs. Treškārt, nākotnē centra rīcībā varētu būt finanšu resursi jaunu uzņēmumu uzsākšanai un attīstībai. Liela daļa apmācību un konsultāciju (ne tikai LUC) ir bijusi orientēta uz pašvaldību darbiniekiem, bet ne visās pašvaldībās viņi ir būtiskākie aģenti uzņēmējdarbības attīstībai. Viens no ieteikumiem būtu paplašināt apmācību un konsultāciju mērķa auditoriju un orientēt tās vairāk uz esošajiem un potenciālajiem uzņēmējiem un sabiedriskajiem aktīvistiem.
8.	Pasākumi uzņēmējdarbības uzsākšanas motivēšanai	Izpildīts	2012-2013	Atbilst	Neviennozīmīgs	Programma nacionālā līmenī darbojas veiksmīgi, bet pienesumu specifiski Latgalei nav iespējams nošķirt.

ⁱ Numerācija no informatīvā ziņojuma „Par Rīcības plānā Latgales reģiona izaugsmei 2012.-2013.gadam paredzēto pasākumu izpildi”, 17.02.2014.

ⁱⁱ Informācija par izpildi no informatīvā ziņojuma „Par Rīcības plānā Latgales reģiona izaugsmei 2012.-2013.gadam paredzēto pasākumu izpildi”, 17.02.2014.

ⁱⁱⁱ Atbilstība attiecīgajiem „Rīcības plānā Latgales reģiona izaugsmei 2012.-2013.gadam” identificētajiem rīcības virzieniem uzņēmējdarbības veicināšanai Latgales reģionā (ekspertu un autoru vērtējums).

^{iv} Pasākumu efektivitāte „Rīcības plānā Latgales reģiona izaugsmei 2012.-2013.gadam” identificēto rīcības virzienu uzņēmējdarbības veicināšanai Latgales reģionā sasniegšanai (ekspertu un autoru vērtējums).

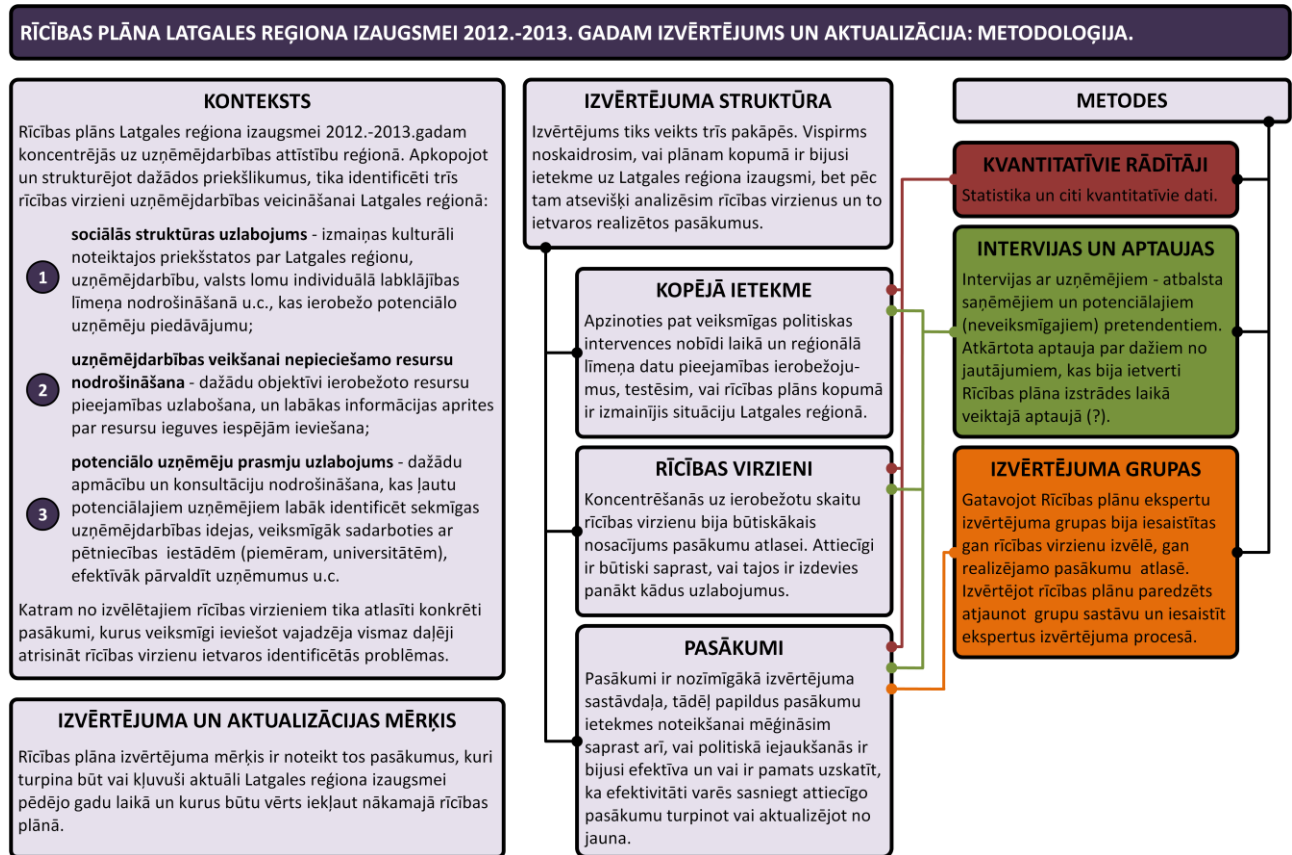
5. SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Šajā sadaļā apkopti izvērtējuma secinājumi un priekšlikumi Latgales plānam 2014.-2016. gadam:

- Latgales rīcības plāns 2012.-2013. gadam nav atrisinājis ar uzņēmējdarbības attīstību saistītās problēmas Latgales reģionā un plānā identificētie rīcības virzieni saglabājas kā laba platforma sistemātiski fokusētai aktivitātei.
- Lielākā daļa plānā ietverto pasākumu, kas tika realizēti, nebija izstrādāti specifiski Latgales reģionam, tādēļ būtu nepamatoti gaidīt, ka tie uzlabos situāciju Latgalē vairāk, salīdzinājumā ar citiem reģioniem. Ideālā gadījumā plānā ietveramo aktivitāšu izstrādei un ieviešanai būtu jāparedz atsevišķs finansējums. Izvēlētie risinājumi var būt arī nacionāla līmeņa programmās, taču, lai tās efektīvāk strādātu Latgales reģionā, nepieciešams paredzēt kā to darbība Latgalē atšķirsies un kā to ietekme tiks uzskaitīta.
- Iespējams, tā vietā, lai aptvertu daudzus attīstības aspektus, nākamajam plānam vajadzētu vēl vairāk fokusēties uz dažām būtiskām aktivitātēm, kuru veiksmīga realizācija būtu nozīmīga arī simboliskā līmenī un tiktu identificētas kā Latgales veiksmes stāsts vismaz nacionāli.
- No konkrētām aktivitātēm uzņēmējdarbības jomā, kas neparādījās iepriekšējā plānā, var izdalīt vairāku ekspertu un uzņēmēju identificēto pieprasījumu (vairāk gan starptautiskā līmenī, nevis Latgalē) pēc pārdošanas prasmēm, ko iespējams varētu apmierināt (vai Latgales gadījumā radīt) īslaicīgi piesaistot reģionam augstas kvalitātes pārdošanas speciālistus un liekot viņiem sadarboties ar vietējiem mājražotājiem un amatniekiem.
- Ņemot vērā augsto pašnodarbināto īpatsvaru Latgales reģionā, aktivitātēs, kuras koncentrējas uz uzņēmējdarbības prestiža celšanu, īpaša uzmanība jāpievērš arī darba devēja statusa uzlabošanai, tādējādi veicinot daļas pašnodarbināto kļūšanu par darba devējiem.
- Visbeidzot politiskā līmenī būtiski panākt apņemšanos ieguldīt Latgales attīstībā ilgtermiņā. Tas ļautu jebkuru valsts investīciju projektu vai pilotprojektu apsvērt realizēt Latgalē.

6. PIELIKUMI

6.1. IZVĒRTĒJUMA METODOĻĪJA

6.2. PADZIĻINĀTĀS INTERVIJAS

Izvērtējuma procesā tika veiktas padziļinātās intervijas ar Aivaru Kļaviņu, Oskaru Skredeli, Ainu Strodi, Silviju Mežinsku, Māri Igavenu, Nikolaju Turutu, Guntaru Šultu, Paulu Lūsiņu, Andri Strazdu, Aleksandru Antonovu, Kristīnu Pelšu un Edmundu Sprūdžu. Šajā pielikumā ir apkopoti būtiskākie interviju dalībnieku vērtējumi un ieteikumi neapstrādātā formā.

- Minimālās algas paaugstināšana mazina uzņēmumu konkurētspēju
- Daudzu atbalsta programmu ierobežojums, izmantot licenzētus būvniekus, padara tās neizdevīgas
- Slēptais protekcionisms (licences) ES tirgū mazina uzņēmumu (metālapstrādes) konkurētspēju
- ES struktūrfondu programmas pārāk birokrātiskas un neizdevīgas
- Pēdējā pusgada laikā banku aizdevumu nosacījumi palikuši stingrāki un līdz ar to neizdevīgāki
- Publiskā infrastruktūra pēdējo gadu laikā uzlabojusies
- Šķembu un bituma segums ceļiem ir labs
- Ieguldījumi ceļu infrastruktūrā noderīgi, bet pārāk dārgi
- Rēzeknes SEZ neefektīvs
- Rēzeknes augstskolas infrastruktūra un aprīkojums uzlabojies
- Starp Rēzeknes augstskolas fakultātēm ir laba sadarbība
- Rēzeknes augstskolā top dizaina pakalpojumu centrs
- Daļa Rēzeknes augstskolas beidzēju dibina savus uzņēmumus, bet pārvācas uz Rīgu
- Rēzeknes augstskola mēģina piesaistīt ārvalstu studentus
- Rēzeknes augstskola darbojas kā teritoriālo identitāti paplašinoša institūcija
- Uzņēmējiem pietrūkst pārdošanas prasmju
- LUC darbība bez aizdevumu vai grantu iespējas neefektīva
- Līdzšinējā inkubatoru programma neefektīva, sasniegusi labi ja 30% no sava potenciāla
- Jaunie Rēzeknes kultūras objekti (Zeimuļs un Gors) simboliski labi, bet apsaimniekošana varētu būt labāka (radoša izglītība bērniem, vietējo kultūras bagātību prezentācija)
- Attālums līdz Rīgai lielā mērā nosaka attīstības iespējas
- Atsevišķu plānu Latgales attīstībai nevajag
- Jānodrošina kvalitatīva elektroapgāde, nosakot standartus
- Jāiegulda publiskās infrastruktūras uzlabošanā (ceļos)
- Nepieciešams valsts atbalsts tehnoloģiskajai modernizācijai, lai nezaudētu konkurētspēju
- Riska kapitāls labi varētu darboties
- Mikrouzņēmuma nodokļa likmes nepaaugstināšana palīdzētu Latgales reģionam
- Sarežģīti nokārtot formalitātes krievu inženiera piesaistei uzņēmumam
- Reģionālos ieguldījumus vajag koncentrēt dažos attīstības centros
- Reģionālajām iniciatīvām jābūt simboliskiem elementiem
- Nepieciešama mājražotāju un mazo uzņēmumu kooperācija tirdzniecības iespēju (tirdziņu) izveidei (potenciāls pašvaldību atbalstam)
- Inkubatoriem jāspecializējas
- Tūrisma nozares attīstība perspektīva, bet tikai caur sadarbību ar saistītajām nozarēm
- Jādefinē problēmas lokālā līmenī un ap to risinājumiem jāveido vietējās ekosistēmas
- Sociāli atbildīga uzņēmējdarbība kā lokālā patriotisma izpausme
- Darbinieki nosaka prēmijas gan saviem darba biedriem, gan vadībai
- Demogrāfiskā situācija traucē attīstībai
- Jāizmanto Latgales salīdzināmās priekšrocības (lauku vide pretstatā urbānajai)
- Pašvaldībai jāatbalsta mazie vietējie uzņēmēji
- Jāveido REA studentu Blitz komanda eksporta iespēju identificēšanai Latgales amatniekiem un mājražotājiem
- Atvieglot krievu, baltkrievu, ukraiņu u.c. speciālistu piesaisti Latgales uzņēmumam
- Uzņēmēju klubi (kā Rotari) sadarbības veicināšanai
- Baltkrievija kā Latgales sadarbības partneris
- Lauku skolas nevajag atdzīvīnāt

6.3. EKSPERTU DARBA GRUPAS

Izvērtējuma procesā notika trīs ekspertu darba grupas, kurās piedalījās Jolanta Vjakse, Elita Benga, Gatis Pāvils, Jānis Brizga, Vita Brakovska, Māris Ēlerts, Klāvs Sedlenieks un Iveta Cīrule kā arī VARAM darbinieki. Eksperti izmantoja zemāk pievienotos materiālus, lai detalizēti analizētu plāna ietvaros veiktos pasākumus.

1 Rīcības plāna Latgales reģiona izaugsmei 2012.-2013. gadam izvērtējums un aktualizācija
 Izvērtējuma grupas (izdales materiāls)

R1 Sociālā struktūra - potenciālo un nākotnes uzņēmēju īpatsvars

- 1.1. Motivācija sociālās palīdzības saņēmējiem
- 1.2. Daudzfunkcionāli izglītības centri
- 1.3. Latgales reģiona provokācija
  - 1.3.1. Mākslīga investīcija
  - 1.3.2. Pilsētu identitāte
  - 1.3.3. Sociālā ziņojuma TV seriāls
- 1.4. "Mitu" kļūdošana par sociāli ekonomisko situāciju
- 1.5. Iedzīvotāju iedzīvotājiem uzņēmējdarbība
  - 1.5.1. Mācība domāšana
  - 1.5.2. Pārdošana apmācība
  - 1.5.3. Vietējo informāciju izveide
  - 1.5.4. Labie piemēri
  - 1.5.5. Konkurss sabiedrības problēmu risinājumam
- 1.6. Sadarbība
  - 1.6.1. Labie piemēri
  - 1.6.2. Sadarbības tīkli
  - 1.6.3. Informācija jauniešiem par sadarbību
- 1.7. Uzņēmējdarbības prasmes iegūšanas saimniecība
  - 1.7.1. Abovājuma kursi
  - 1.7.2. Konkurss
  - 1.7.3. Integrācija citās problēmās
- 1.8. Alkohola lietošana

Pasākumi rīcības virzienu sasniegšanai

Pasākums	Paveiktais	Atbilstība	Efektivitāte
1. Uzņēmējdarbības un investīciju izvērtējums pasākumi (Nepieciešamība)	Samērā, uzņēmēju vidū, patērētāju vidū izvērtējums. Turpināt mācību un izvērtējumu pasākumus un izvērtēt rezultātus.	O jā O nē	O jā O nē
2. Braucieni neremontējamās vietās, lai pārbaudītu un novērtētu situāciju, un darbotos ar tās risināšanu.	Indicēti darbu veikšanas plāni, sadarbības profilēšana, darbu veikšanas pasākumu izpilde.	O jā O nē	O jā O nē
3. Vietējo masu informāciju izpildes nodrošināšana.	Sarunāšana ar programmu "Pārdošana un izpilde" izpildes nodrošināšana.	O jā O nē	O jā O nē
4. Reģionālās izvērtējuma pasākumu izpildes nodrošināšana.	Trīs uzdevumi pasākumi (Daugavpils, Rīga, Rēzekne, Jēkabpils, Valmiera, Liepāja un Jūrmala) izpildes nodrošināšana.	O jā O nē	O jā O nē
5. Informācija sabiedrībai par uzdevumiem.	Divas tīmas un nodomi par uzdevumiem reģionālās attīstības jomā.	O jā O nē	O jā O nē
6. Kapasību izpildes nodrošināšana.	Vienas uzdevuma reģionālās attīstības jomā izpildes nodrošināšana un uzdevumu izpildes nodrošināšana (izvērtēt rezultātus).	O jā O nē	O jā O nē
7. Uzdevumu izpildes nodrošināšana.	Uzdevumu izpildes nodrošināšana par uzdevumiem reģionālās attīstības jomā.	O jā O nē	O jā O nē
8. Pasākumu izpildes nodrošināšana.	Divas uzdevumu izpildes nodrošināšanas tīmas (Latvija, Rīga, Rēzekne, Jēkabpils, Valmiera, Liepāja un Jūrmala).	O jā O nē	O jā O nē
9. Braucieni neremontējamās vietās, lai pārbaudītu un novērtētu situāciju, un darbotos ar tās risināšanu.	Divas uzdevumu izpildes nodrošināšanas tīmas (Latvija, Rīga, Rēzekne, Jēkabpils, Valmiera, Liepāja un Jūrmala).	O jā O nē	O jā O nē
10. Vietējo masu informāciju izpildes nodrošināšana.	Uzdevumu izpilde.	O jā O nē	O jā O nē
11. Sadarbības izpildes nodrošināšana.	Pilna izpildes nodrošināšana.	O jā O nē	O jā O nē
12. Uzdevumu izpildes nodrošināšana.	Divas uzdevumu izpildes nodrošināšanas tīmas (Latvija, Rīga, Rēzekne, Jēkabpils, Valmiera, Liepāja un Jūrmala).	O jā O nē	O jā O nē

2 Rīcības plāna Latgales reģiona izaugsmei 2012.-2013. gadam izvērtējums un aktualizācija
 Izvērtējuma grupas (izdales materiāls)

R2 Resursu nodrošināšana - uzņēmējdarbības veikšanai nepieciešamie resursi

- 2.1. NVA apmācības (praktiskums, darba vietā, vietējais tirgus)
- 2.2. Jauno speciālistu piesaiste Latgalei
  - 2.2.1. Studiju un studējošo kredītu dzēšana
  - 2.2.2. Dzīvojamā platība
- 2.3. Reģionālās mobilitātes pasākumi
- 2.4. Vienas pieturas aģentūra (pakalpojumi visam reģionam)
- 2.5. Profesionālo izglītību programmu pārskatīšana
- 2.6. Publiskā infrastruktūra uzņēmējiem (ceļi, komunikācijas)
- 2.7. Pārdošana (satiksmes atjaunāšana, atvieglojumi šķērsošanai)
- 2.8. Mikroizdevumu uzņēmējdarbības uzsācējiem Latgalē
- 2.9. Ceļu infrastruktūra (Rīga - reģionālie centri)

Pasākumi rīcības virzienu sasniegšanai

Pasākums	Paveiktais	Atbilstība	Efektivitāte
1. Bērnu darbinieku apmācības (darba vietā, sabiedrības darba vietā, karjeras konsultācijas utt.)	Izmaiņas NVA darbībā ar bērnu darbiniekiem, bet ne attiecībā uz apmācībām darba vietā.	O jā O nē	O jā O nē
2. Atbalsts Latgales iekšējai mobilitātei	Izstrādāts speciāls pasākums reģionālās mobilitātes veicināšanai.	O jā O nē	O jā O nē
3. Studiju un studējošo kredītu dzēšana	Iespēja dzēst kredītu noteiktu profesiju pārsūtīšanai (skolotājiem, ārstiem, inženieriem u.c.).	O jā O nē	O jā O nē
4. Dzīvojamā platība pašvaldībās	Metodisks darbs ar pašvaldībām, apzināts piedāvājums.	O jā O nē	O jā O nē
5. Pārdošana uzņēmēju atbalsta mehānisms Latgalē	Izveidots Latgales uzņēmējdarbības centrs (pārvarā konsultē, ir sadarbības līgumi ar citām valsts institūcijām).	O jā O nē	O jā O nē
6. Atbalsts profesionālās izglītības iestādēm Latgales reģionā	Infrastruktūras uzlabošana un aprīkojuma modernizācija.	O jā O nē	O jā O nē
7. Profesionālo standartu un profesionālās izglītības programmu pilnveidošana	Pilnveidoti sadarbība ar Nozaru ekspertu padomiem.	O jā O nē	O jā O nē
8. Radošas telpu rekonstrukcija vai izveide pilsētās ārpus Rīgas	No Latgales pieteikti divi projekti, Ditton pieteikums atbalstīts.	O jā O nē	O jā O nē
9. Papildus atbalsts Latgales pašvaldībām uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras sakārtošanai	Vairāki projekti Latgales nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centros (satiksmes infrastruktūra, pašvaldību izglītības iestāžu siltināšana).	O jā O nē	O jā O nē
10. Robežkontroles punktu "Vientuji" un "Terehova" kapacitātes uzlabošana	Izstrādāts projekts infrastruktūras uzlabošanai.	O jā O nē	O jā O nē
11. Mikroizdevumu fonda izveide	Izstrādāts normatīvais regulējums, 2014. g. sākies mikroizdevumu izsniegšana.	O jā O nē	O jā O nē
12. Ceļu infrastruktūras atjaunošana	Plānotie darbi izpildīti un pieejamais valsts budžeta finansējums apgūts 100% apmērā (Līvānu, Daugavpils, Rēzeknes, Preiļu un Jēkabpils teritorijās).	O jā O nē	O jā O nē
13. Lauku atbalsta programma - atbalsts uzņēmējiem jaunu mikrouzņēmumu radīšanai vai saimnieciskās darbības paplašināšanai	Sniegts atbalsts uzņēmējiem.	O jā O nē	O jā O nē

3 Rīcības plāna Latgales reģiona izaugsmei 2012.-2013. gadam izvērtējums un aktualizācija
Izvērtējuma grupas (izdales materiāls)

VIDES AIZSARDZĪBAS UN
REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRIJA

R3 Uzņēmēju prasmes		Pasākumi rīcības virzienu sasniegšanai			
Pasākums	Paveiktais	Atbilstība		Efektivitāte	
1. Reģionālie konkursi inovatīvo biznesa ideju atbalstam	5 ideju konkursi 2014.g. (uzsākta izpilde)	O Jā	O Nē	O Jā	O Nē
2. Apmācības pašvaldību attīstības plānošanas speciālistiem teritoriju ekonomiskās aktivitātes palielināšanai, t.sk. investoru piesaisti	15 mācību semināri, 5 pieredzes apmaiņas/izvērtēšanas nometnes (uzsākta izpilde)	O Jā	O Nē	O Jā	O Nē

Šajā pielikumā ir apkopoti būtiskākie ekspertu vērtējumi un ieteikumi neapstrādātā formā.

- LLKC semināriem trūkst atgriezeniskā saite
- Jauniešu interese par LLKC semināriem nav noturīga, atkarīga no lektora
- Nepietiekama LLKC lektoru kvalifikācija
- IZM pētījumā ir rekomendācijas, bet nav vadlīniju
- Kopienų līderu apmācība darbojas veiksmīgi
- Alkoholisma apkarošanas politikas veidošanā jāiesaista narkologi
- Reģiona augstskolu aktīvāka iesaiste
- Viesmīlības ciemu veidošana
- Privātbanku piedāvājums uzņēmējiem izdevīgāks, nekā LGA un ALTUM programmas
- AFI sadārdzinātu LAF
- Mobilitātes dotācijas nav efektīvas
- Finanšu resursi zemes iegādei
- Pasaules bankas pētījums attālināts no realitātes
- Sociālo pabalstu sistēma problemātiska
- Nepieciešams stingrāks GMI režīms
- Jāveido dzīvojamo platību fonds
- Struktūrfondu programmās jāievieš kvotas Latgales uzņēmumiem
- Palīdzība ar finanšu resursiem zemes iegādei
- Jāmazina banku diskriminējošā attieksme pret mazajiem uzņēmumiem
- VID jākoncentrējas uz lielajiem, nevis mazajiem uzņēmumiem
- Īpaši atbalstāmās teritorijas, pašreizējā klasifikācijā, problemātiskas
- Jāvienkāršo likumdošana mazajiem pakalpojumu sniedzējiem
- Attālinātais darbs kā risinājums
- Jānodrošina bankomātu pieejamība
- Pasta nodaļu pieejamība būtiska tirdzniecībai internetā
- Apmācība par interneta tirdzniecības iespējām
- Nav veikti pasākumu tieši Latgalei
- Pašvaldības uzturēta datu bāze kā platforma uzņēmumu komandu veidošanā
- Brīvprātīga senioru vai bezdarbnieku kustība sociālu problēmu risināšanai
- Emocionāls atbalsts vietējiem aktīvistiem un līderiem
- Veiksmīgs ideju konkursa piemērs – “Cēsis Var”
- Jāinformē par sociālās uzņēmējdarbības iespējām
- Sociāliem uzņēmumiem neaplikt ar nodokli peļņu, kas novirzīta sociālam mērķim
- Apmaksāti uzņēmējdarbības speciālisti “uz vietas” pašvaldībā
- Studiju kredītu jādzēš, ja strādā Latgalē
- Jāpiesaista rīdzinieki, kas meklē iespēju pārvākties uz laukiem
- Mājas lapā Latgales pašvaldību investīciju piedāvājumi Latvijas uzņēmumiem
- Informācija par uzņēmējdarbības iespējām latviešiem ārzemēs
- Profesionālās izglītības iestāžu, slimnīcu un citu sabiedrisko iestāžu izvietošana Latgalē
- Uzņēmējdarbības iespējas – senioru tūrisms, “retreat” jeb meditācijas centri, tiešā pirkšana
- Ne vienmēr pašvaldībā ir “zināšanu eņģeļiem” piemērots cilvēks, jāmeklē plašāk
- Konsultācijas uzņēmuma efektivitātes celšanai
- Palīdzība mazajiem uzņēmumiem dabas resursu nodokļa atlaides iegūšanā

- Saviesīgi neformāli vietējo klāsteru veidošanas pasākumi
- Inkubatori jā saglabā, bet fokuss jāliek uz pirmsinkubācijas posmu
- Jauniešiem jā māca par iespējām dibināt NVO un biedrības
- Jāveicina lokālo ražojumu pārdošana globāli
- Lauksaimniecība kā fokuss problemātiska, jo vajag investīcijas
- Vajag pētīt un izmantot vietējās esošās zināšanas
- Nedrīkst pārvērtēt formālās izglītības (kursu, semināru) efektivitāti
- Radīt institucionālu motivāciju pašvaldībām attīstīt uzņēmējdarbību
- Alkoholisms – sekundāra problēma, no plāna jāsvīturo
- Studiju kredītu dzēšanai jāievieš teritoriāls princips
- Jāizmanto Latgales īpatnība - liels pašnodarbināto mājražotāju un amatnieku skaits
- Jāklīdina mīts, ka nodarbināt citus ir slikti
- Problemātiska ir pāreja no pašnodarbinātā statusa uz uzņēmēja/darba devēja statusu
- Strukturālas izmaiņas likumdošanā uzņēmēju kooperācijas veicināšanai

6.4. IEDZĪVOTĀJU APTAUJAS REZULTĀTI

2012. gada februārī pētījumu centrs SKDS veica Latvijas iedzīvotāju aptauju, kurā tika iekļauti un analizēti dažādi jautājumi par potenciālajām aktivitātēm darba meklēšanā, uzskatiem par budžeta konsolidācijā cietušajām grupām, attieksmi pret dažādām cilvēku grupām, kā arī pārcelšanos uz Latgali un palikšanas Latgalē iemesliem. Lai novērtētu, vai Latgales rīcības plāna darbības periodā ir notikušas kādas izmaiņas iedzīvotāju vērtējumos, attieksmēs un uzvedībā, daļa no 2012. gada aptaujā uzdotajiem jautājumiem tika atkārtoti mērīti 2014. gada novembrī pētījumu centra SKDS īstenotā iedzīvotāju aptaujā.

Kopumā secināms, ka būtiskas izmaiņas iedzīvotāju vērtējumos un attieksmēs nav notikušas. Statistiski būtiskākās izmaiņas notikušas iedzīvotāju attieksmē pret pārcelšanos uz dzīvi citur – šī gada aptaujā šādu vēlmi kā Latvijas kopumā tā Latgales reģiona iedzīvotāji izsaka ievērojami retāk kā 2012. gadā, īpaši attiecībā uz iespēju meklēt darbu vai pārcelties uz dzīvi ārpus Latvijas. Tāpat novērojams, ka Latgales reģionā izteikti pieaudzis t.s. sociālais kapitāls – reģiona iedzīvotāji ievērojami biežāk kā pirms diviem gadiem pauž uzticēšanos kā tuvējiem kaimiņiem, tā nepazīstamiem cilvēkiem, un arī vietējiem uzņēmējiem (pret kuriem gan attieksme joprojām saglabājas neviennozīmīga).

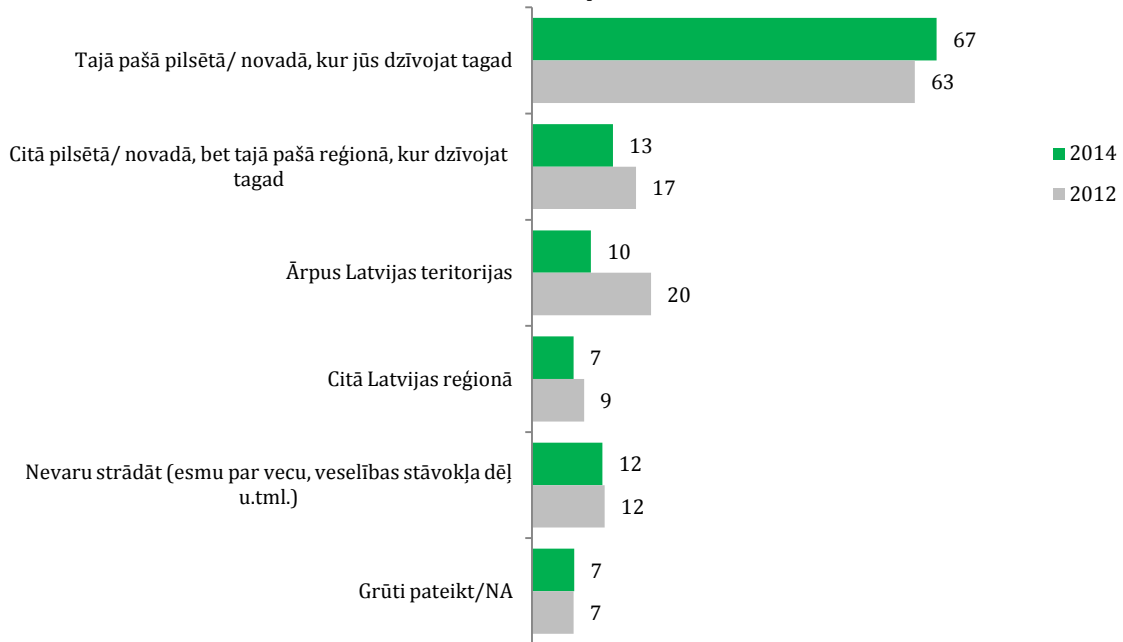
Rīcības stratēģijas jaunas darbavietas meklēšanai

Ja būtu jāatrod jauna darbavietā, absolūtais vairākums (67%) iedzīvotāju to meklētu savā esošajā dzīvesvietā, bet 13% - savā reģionā ārpus savas dzīvesvietas. Aptuveni katrs desmitais iedzīvotājs apgalvo, ka darbavietu meklētu ārpus Latvijas, un tas ir divas reizes zemāks rādītājs, nekā tika novērots 2012. gadā. Tai pat laikā jāuzsver, ka Latgalē šis rādītājs ir augstāks kā citur Latvijā - ja vidēji Latvijā 10% iedzīvotāju novērtē, ka darbu visdrīzāk meklētu ārpus Latvijas, tad Latgalē šādi apgalvojošo ir kopumā 16%. Lai gan šis Latgales reģiona rādītājs, salīdzinot ar 2012. gadu, ir samazinājies (no 23% līdz 16%), tomēr tas ir augstākais rādītājs starp visiem Latvijas reģioniem. Jāpiebilst - ja 2012. gada aptaujā tika novērots, ka augstākais to īpatsvars, kuri darbu meklētu ārvalstīs, ir Pierīgā (28%, šogad – 8%), tad šogad augstākais rādītājs ir tieši Latgales reģionā.

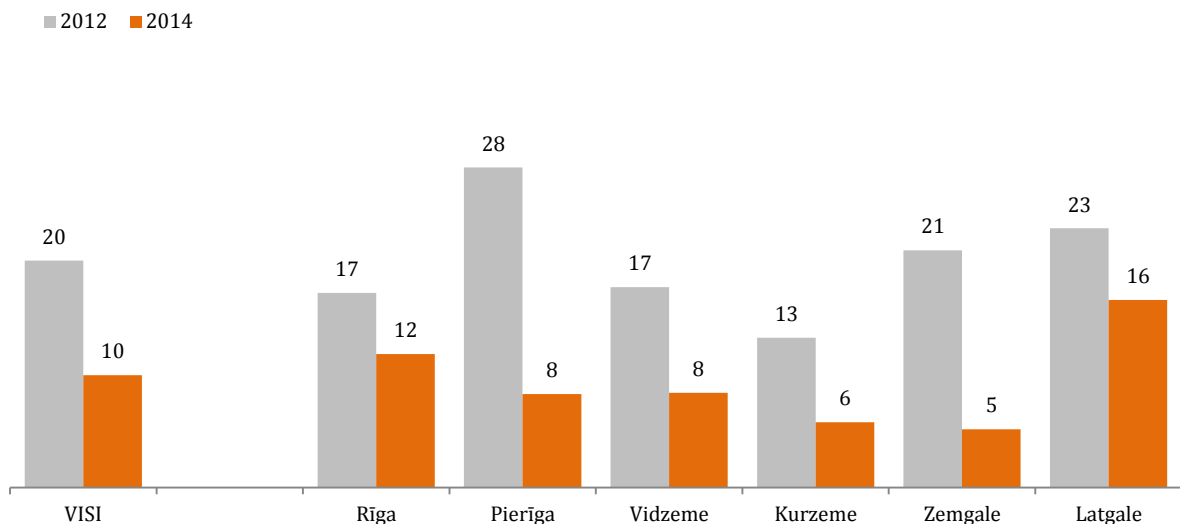
Sakiet, lūdzu, ja Jums būtu jāatrod jauna darbavieta, vai Jūs to meklētu...? (%)

Bāze: visi respondenti, n=1002

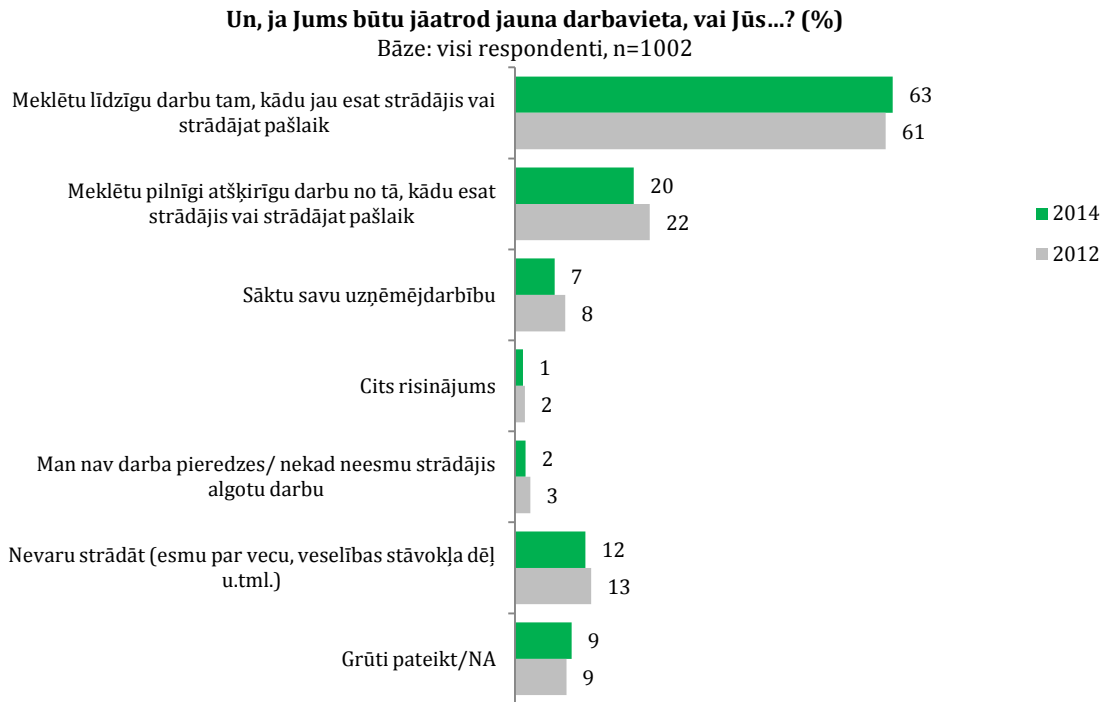

To respondentu īpatsvars, kuri darbu meklētu ārvalstīs (%) 2014/2012

Bāze: visi respondenti un respondenti reģionos

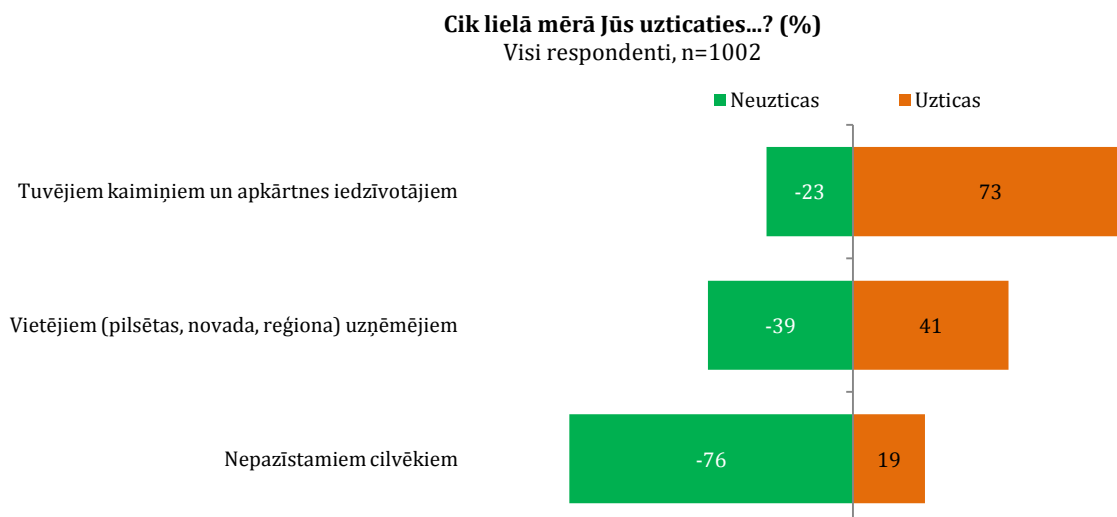

Jautājumā par to, kādas tieši būtu stratēģijas jauna darba atrašanā, Latvijas iedzīvotāju pieeja pēdējo divu gadu laikā nav mainījusies. Lielākā daļa (63%) meklētu līdzīgu darbu tam, kādu jau ir strādājuši. Katrs piektais apgalvo, ka meklētu no esošā atšķirīgu darbu. Retāk kā 1/10 gadījumu iedzīvotāji novērtē, ka visdrīzāk sāktu savu uzņēmējdarbību. Ja vērtē šo datu izmaiņas Latgales reģionā, tad vienīgā statistiski būtiskā izmaiņa, kas notikusi pēdējo divu gadu laikā, ir fakts, ka par aptuveni 1/10 palielinājies to īpatsvars, kuri novērtē, ka meklētu līdzīgu darbu, vienlaikus būtiski nav mainījušies dati nevienā no pārējām atbilžu kategorijām.

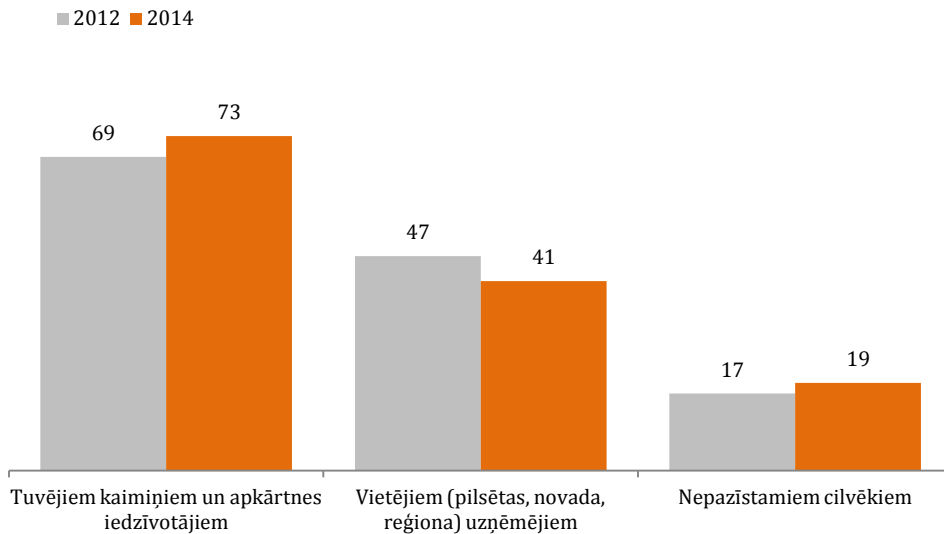
Sociālais kapitāls

Sociālā kapitāla mērījums liecina, ka pēdējo divu gadu laikā notikušas nebūtiskas, tomēr pozitīvas izmaiņas. To iedzīvotāju īpatsvars, kuri uzticas tuvējiem kaimiņiem un apkārtnes iedzīvotājiem, ir nedaudz pieaudzis (+4%). Tai pat laikā samazinājies (-6%) ir to īpatsvars, kuri uzticas vietējiem uzņēmējiem. Kopumā absolūtais vairākums Latvijas iedzīvotāju (73%) uzticas saviem tuvējiem kaimiņiem un apkārtnes iedzīvotājiem, un vienlaikus neuzticas nepazīstamiem cilvēkiem. Attieksme pret vietējiem uzņēmējiem ir neviennozīmīga – aptuveni vienāds ir to īpatsvars, kuri tiem uzticas (41%) un to, kuri neuzticas (39%). Analizējot rezultātus Latgales reģiona griezumā, novērojams, ka sociālā kapitāla pieaugums ir būtisks visās mērījumu kategorijās - to Latgales iedzīvotāju īpatsvars, kuri uzticas tuvējiem kaimiņiem, vietējiem uzņēmējiem un arī nepazīstamiem cilvēkiem, ir būtiski pieaudzis. Vislielākais pieaugums novērojams attiecībā uz nepazīstamiem cilvēkiem - ja 2012. gada aptaujā uzticēšanos nepazīstamiem cilvēkiem pauda tikai 7% aptaujāto, tad šogad jau 26%.

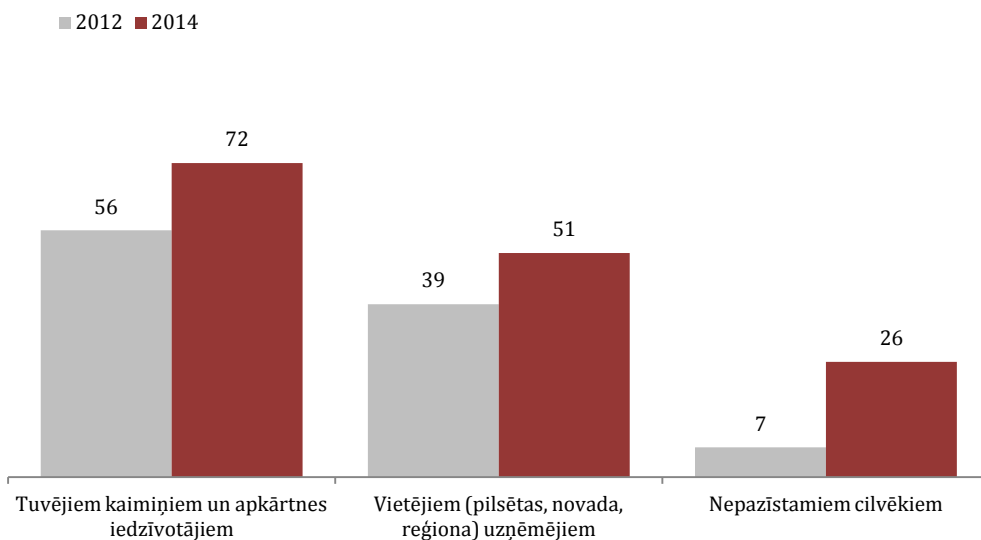
**To respondentu īpatsvars, kuri uzticas konkrēto grupu cilvēkiem (%)
 2014/2012**

Bāze: visi respondenti

To respondentu īpatsvars Latgalē, kuri uzticas konkrēto grupu cilvēkiem (%) 2014/2012

Bāze: visi respondenti Latgales reģionā

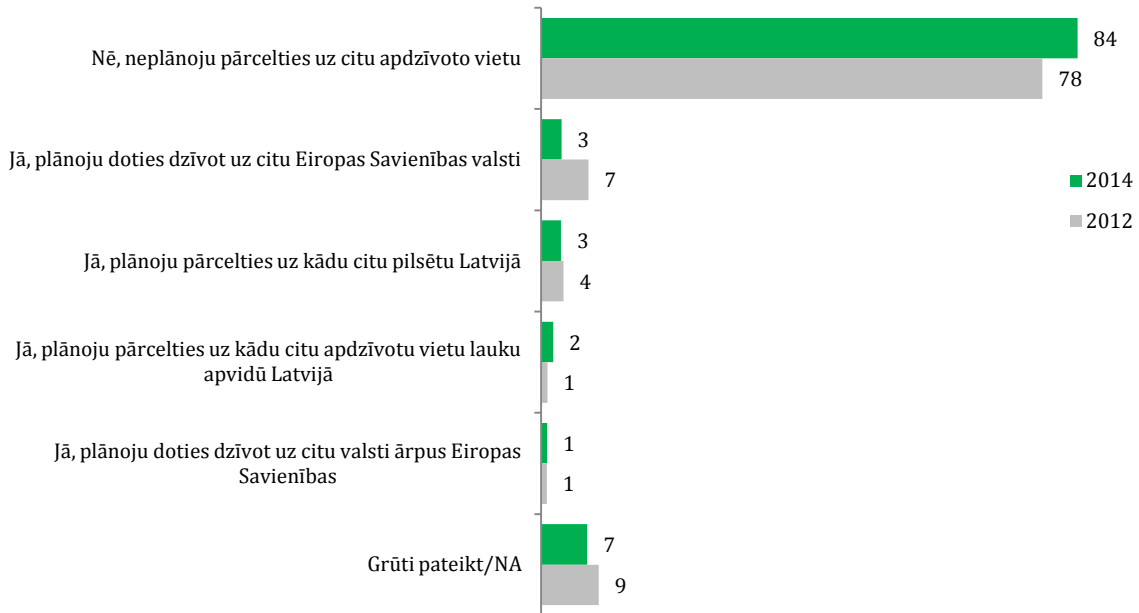

Plāni mainīt dzīvesvietu

Pēdējo divu gadu laikā sarucis to iedzīvotāju īpatsvars, kuri plāno pārcelties uz citu dzīvesvietu - to iedzīvotāju īpatsvars, kuri neplāno mainīt dzīvesvietu, pieaudzis kopumā par 6%. Īpaši samazinājies to īpatsvars, kuri plāno pārcelties uz citu Eiropas Savienības valsti - 2012. gadā to plānoja darīt 7% iedzīvotāju, šogad vairs tikai 3%. Salīdzinot datus reģionu griezumā, novērojams, ka Latgale un Kurzeme ir tie reģioni, kuros pēdējo divu gadu laikā visbūtiskāk (aptuveni +10%) pieaudzis to iedzīvotāju īpatsvars, kuri tuvākajā laikā neplāno mainīt dzīvesvietu.

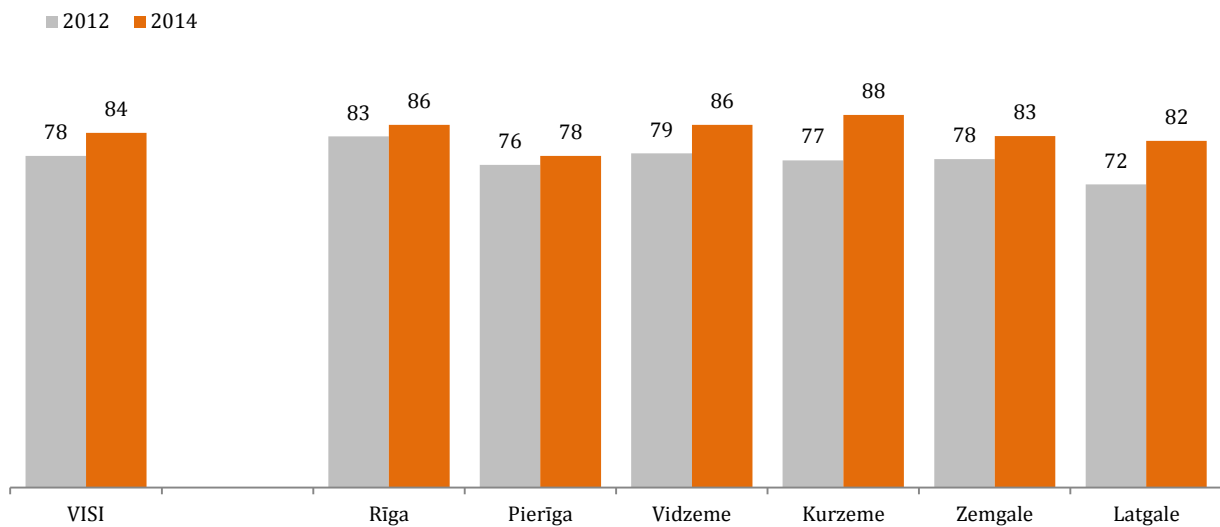
Domājot par tuvāko gadu, vai Jūs plānojat mainīt dzīvesvietu (pārcelties uz citu apdzīvoto vietu Latvijā vai ārzemēs)? (%)

Bāze: visi respondenti, n=1002

To respondentu īpatsvars, kuri tuvākā gada laikā NEPLĀNO mainīt dzīvesvietu (%) 2014/2012

Bāze: visi respondenti un respondenti reģionos

6.5. CITU PĒTĪJUMU DATU SEKUNDĀRĀ ANALĪZE

Uzņēmējdarbības vide Latgales reģionā – Uzņēmēju viedoklis

Par uzņēmējdarbības vidi Latgales reģionā kopumā vairākos būtiskos tās aspektos ļauj spriest Ekonomikas ministrijas 2013. gadā īstenotā pētījuma „Administratīvo procedūru ietekme uz uzņēmējdarbības vidi”¹ datu sekundārā analīze, kuru veica šī ziņojuma autori.

Kopumā novērojams, ka uzņēmēji Latgalē biežāk kā citur Latvijā norāda uz tādiem uzņēmējdarbības kavēkļiem kā likumu un noteikumu izmaiņu biežums, nodokļu likmes, darba likumi un noteikumi, kā arī uzraugošo un kontrolējošo institūciju darbība (īpaši - Valsts darba inspekcijas veiktās kontroles). Vērtējot darbaspēka pieejamību, Latgales reģionā strādājošie uzņēmēji izteikti biežāk kā citur Latvijā norāda, ka ir problemātiski piesaistīt ne tikai augsti kvalificētu, bet arī mazkvalificētu darbaspēku. Aptaujas dati arī liecina, ka Latgales reģiona uzņēmēji biežāk kā Latvijā kopumā novērtējuši, ka viņu pārstāvētajās nozarēs tiek praktizēta dažāda veida negodīga uzņēmējdarbība (maksātas "aplokšņu algas", praktizēta nelegālā nodarbinātība, doti kukuļi). Vienlaikus - liela daļa reģiona uzņēmēju šādas negodīgas uzņēmējdarbības prakses uzskata par attaisnojamām dotajā situācijā (īpaši attiecībā uz nelegālo nodarbinātību un "aplokšņu algām"). Kopumā Latgales uzņēmēji jūtas mazāk iesaistīti uzņēmējdarbības vidi reglamentējošo nosacījumu izstrādē, lai gan pozitīvi vērtē savu pašvaldību ietekmi uz uzņēmējdarbību.

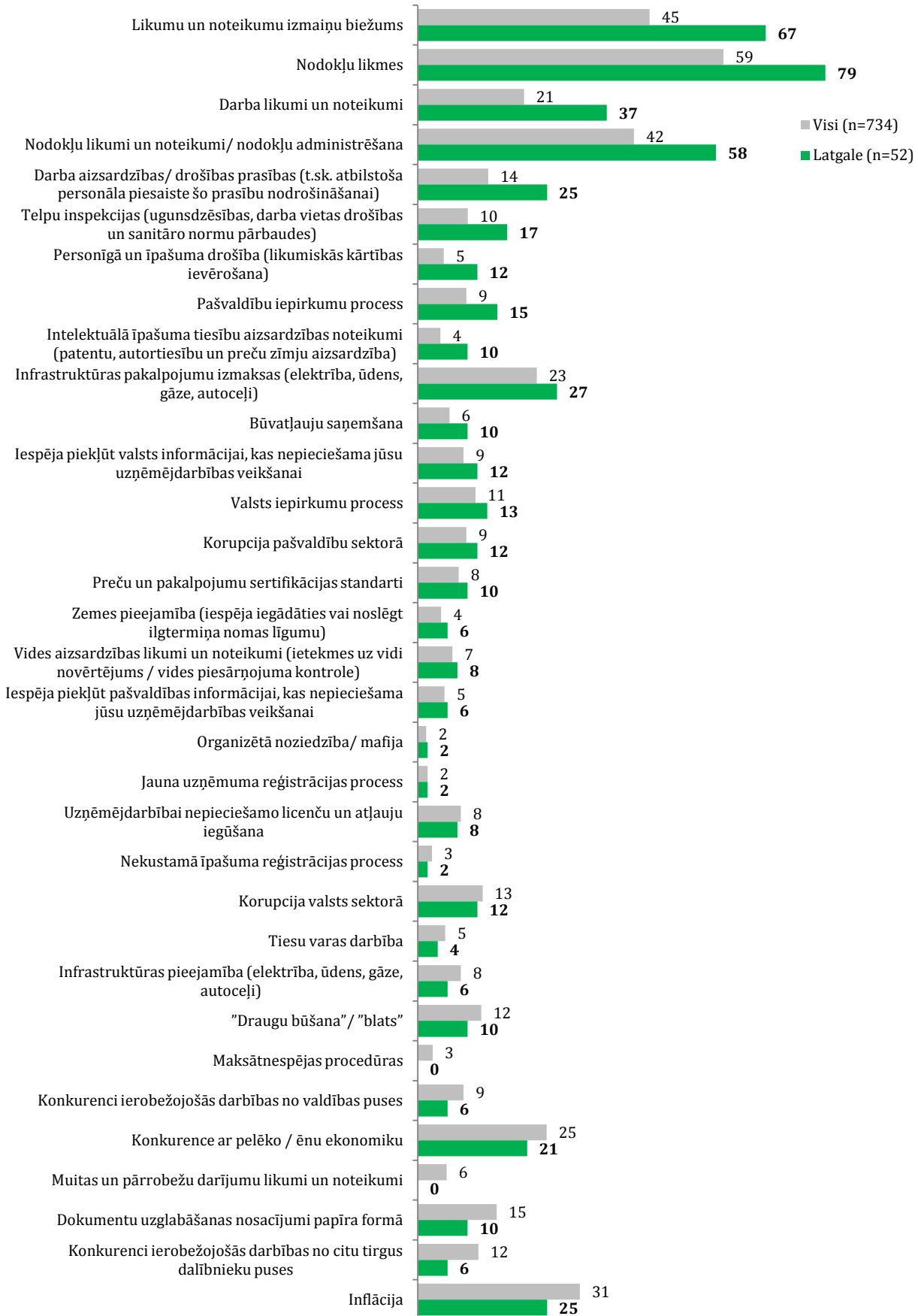
Administratīvie šķēršļi uzņēmējdarbībai

Viens no aspektiem, par kādiem ļauj iegūt datus minētais pētījums, ir regulējošo jomu un šķēršļu ietekme uz uzņēmējdarbību reģionā. Ja salīdzina Latgales reģiona uzņēmēju sniegtos vērtējumus ar Latvijas kopējiem datiem, iespējams identificēt vairākas jomas, kurās reģiona uzņēmēji biežāk nosauc kā šķērslis sava uzņēmuma darbībai, kā arī tādas, kuras tiek minētas izteikti retāk. Kā būtiskākie administratīvie šķēršļi reģiona uzņēmējdarbībai minētajā pētījumā identificējami - likumu un noteikumu izmaiņu biežums (to nosauc 67% Latgales uzņēmēju un tas ir par 22% biežāk kā Latvijā kopumā), nodokļu likmes (attiecīgi - 79%; +20%), darba likumi un noteikumi (37%; +16%), nodokļu likumi un noteikumi/nodokļu administrēšana (58%; +16%), darba aizsardzības/drošības prasības (25%; +11%). Savukārt par 6% retāk kā Latvijā kopumā Latgales reģiona uzņēmēji kā kavēkļus uzņēmējdarbībai identificē - inflācija (25%), muitas un pārrobežu darījumu likumi un noteikumi (0%), dokumentu uzglabāšanas nosacījumi papīra formā (10%), konkurenci ierobežojošās darbības no citu tirgus dalībnieku puses (6%).

¹ „Administratīvo procedūru ietekme uz uzņēmējdarbības vidi.” SIA “PricewaterhouseCoopers” pēc Ekonomikas ministrijas pasūtījuma. Rīga, 2013. Pētījums un tā datu masīvi pieejami: <https://www.em.gov.lv/lv/nozares.politika/nacionala.industriala.politika/petijumi/>

Sakiet, lūdzu, kuras no sekojošām regulējošām jomām un šķēršļiem pēdējo divu gadu laikā ir kavējošas tieši Jūsu uzņēmuma darbībai un izaugsmei? (%)

Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu (n=) skatīt attēlā

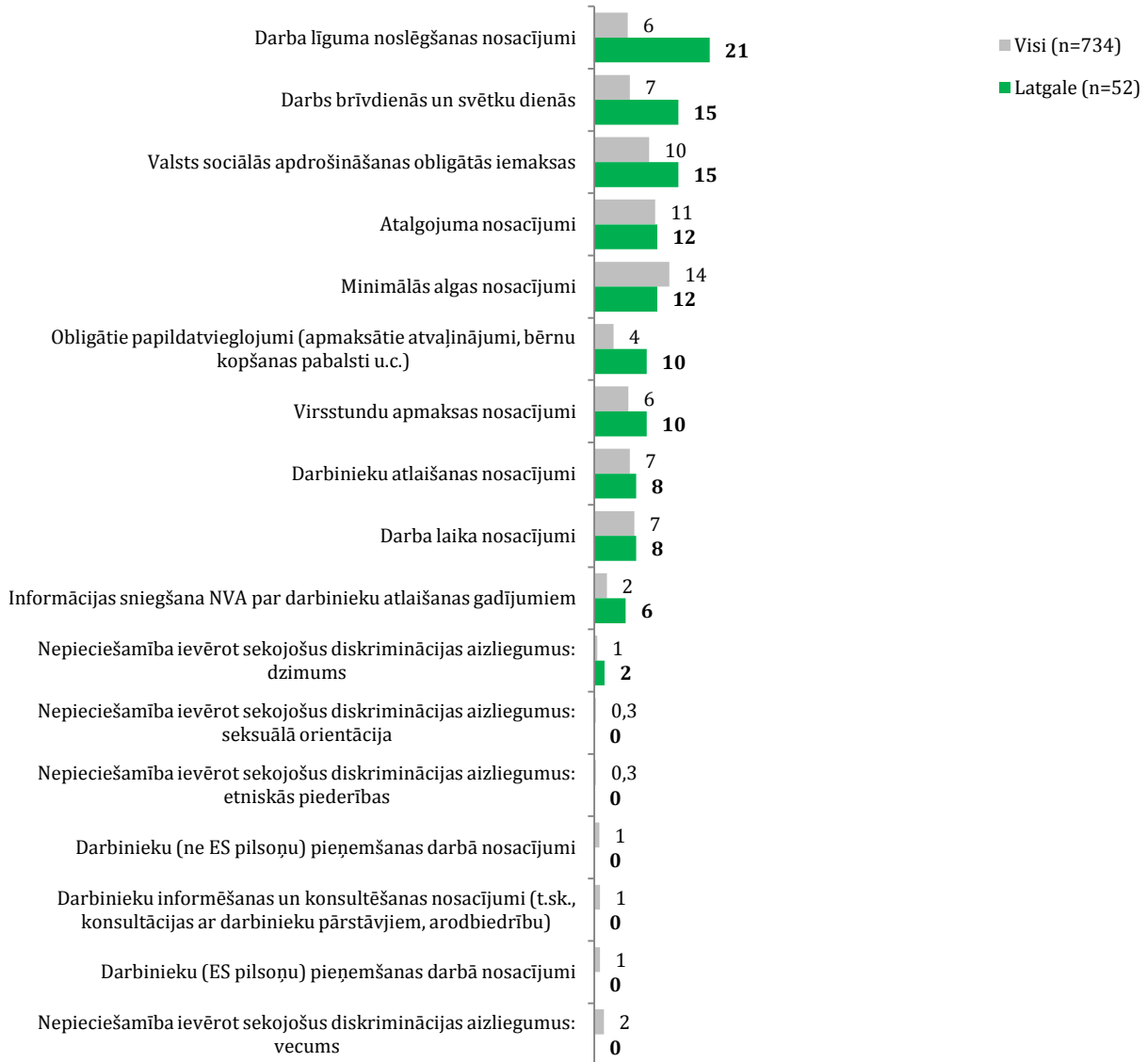

Darba tiesiskās attiecības

Vērtējot darba tiesisko attiecību ietekmi uz uzņēmējdarbību, uzņēmēji Latgalē izteikti biežāk kā Latvijā kopumā par problemātiskām identificē - darba līguma noslēgšanas nosacījumi (21% Latgalē, kamēr tikai 6% Latvijā kopumā), darbs brīvdienās un svētku dienās (attiecīgi - 15% un 7%), obligātie papildatvieglojumi (10% un 4%), valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (15% un 10%).

Vai sekojoši darba attiecību nosacījumi ir problēma Jūsu uzņēmējdarbībai? (%)

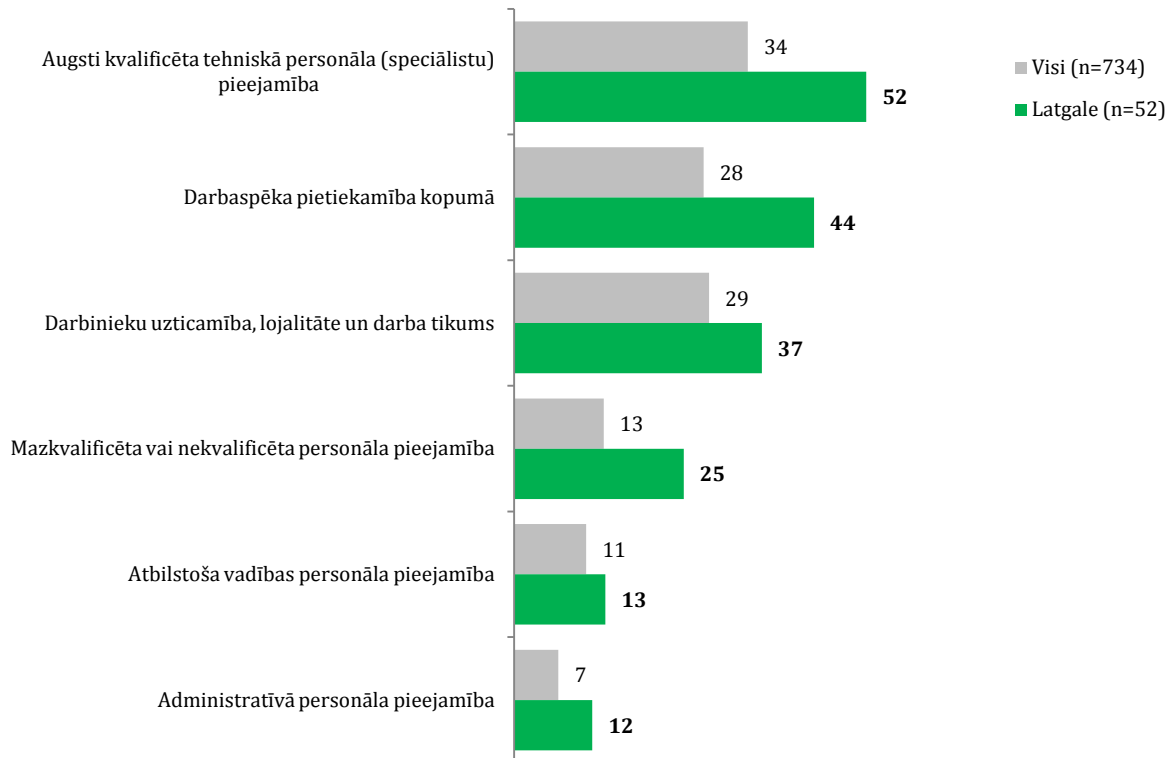
Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu (n=) skatīt attēlā

Vērtējot darbaspēka pieejamību, Latgales reģionā strādājošie uzņēmēji, izteikti biežāk kā citos reģionos strādājošie kā problēmas min - augsti kvalificēta tehniskā personāla pieejamību (52% Latgales uzņēmēju un 34% Latvijā kopumā), darbaspēka pietiekamību kopumā (attiecīgi - 44% un 28%), darbinieku uzticamību un lojalitāti (37% un 29%), arī mazkvalificēta personāla pieejamību (25% un 13%).

Domājot par darbaspēka pieejamību, vai ... patlaban ir problēma Jūsu uzņēmumā? (%)

Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu (n=) skatīt attēlā

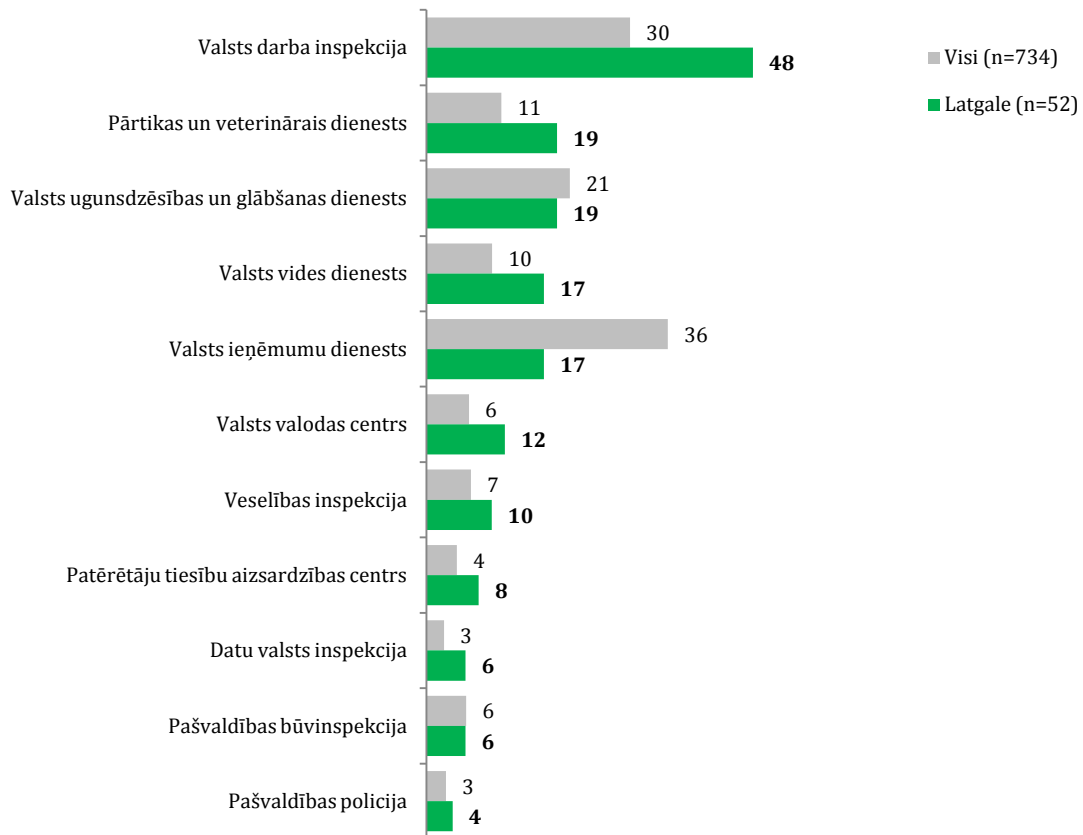
Kontrolējošo un uzraugošo institūciju darbs

Uzņēmēju aptaujas dati liecina, ka uzņēmēji Latgalē biežāk kā citos reģionos ir saskārušies ar kontrolējošo un uzraugošo institūciju pārbaudēm. Izteikti bieži reģiona uzņēmēji norāda, ka viņu uzņēmumos notikušas Valsts darba inspekcijas pārbaudes (Latgalē to norāda katrs otrais uzņēmējs, kamēr Latvijā kopumā - tikai katrs trešais). Tāpat biežāk kā Latvijā kopumā Latgales reģiona uzņēmēji saskārušies ar pārbaudēm no Pārtikas un veterinārā dienesta (attiecīgi 19% un 11%), Valsts vides dienesta (17% un 10%), kā arī Valsts valodas centra (12% un 6%). Tai pat laikā ievērojami retāk kā citur pārbaudes Latgalē veicis Valsts ieņēmumu dienests (17% un 36%).

Vai pēdējo 12 mēnešu laikā Jūsu uzņēmumu ir pārbaudījušas / Jums ir bijusi saskarsme ar sekojošām inspekcijām un/vai kontrolējošām institūcijām? (%)

Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu (n=) skatīt attēlā

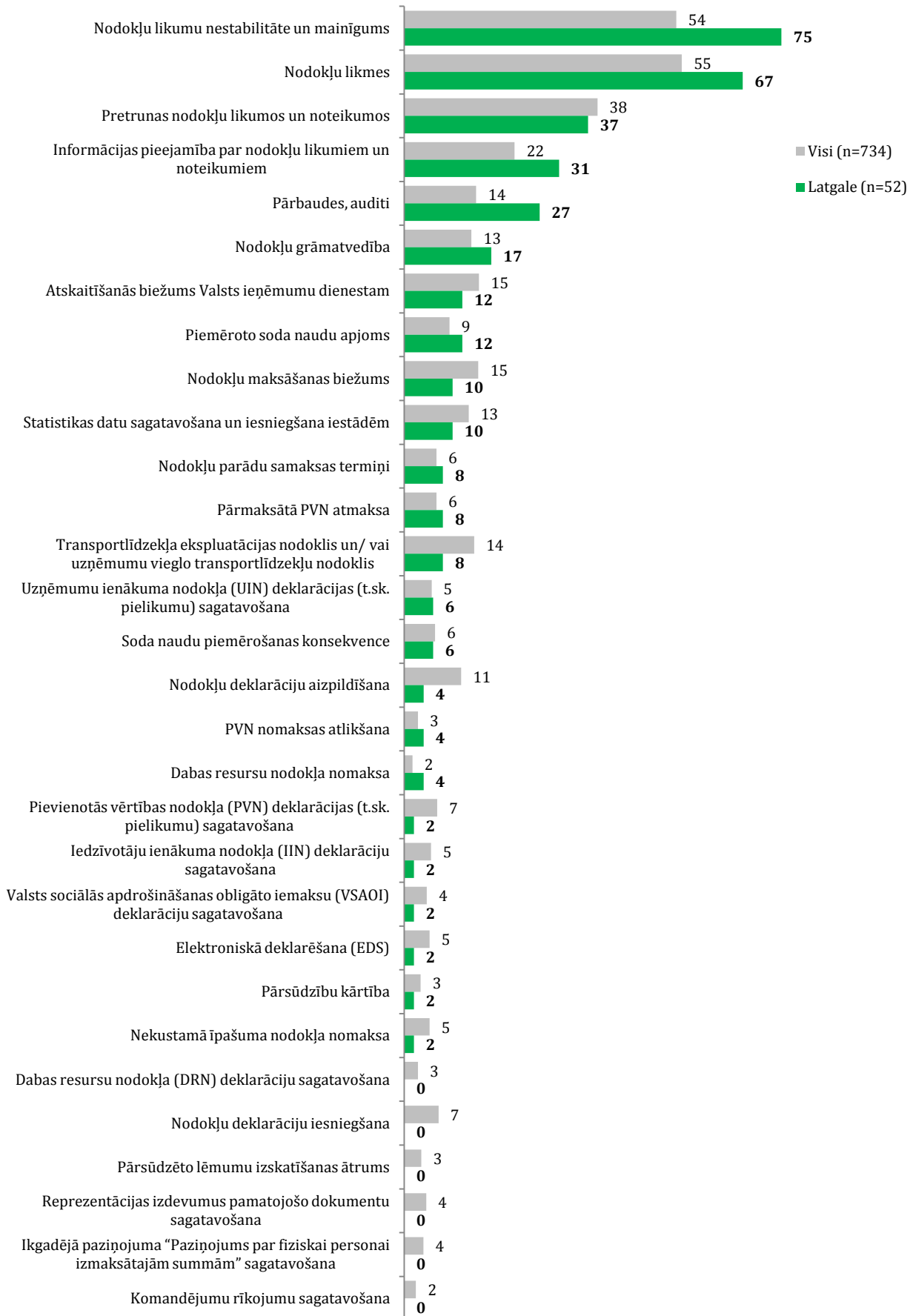

Nodokļu administrēšana

Vērtējot nodokļu administrēšanas dažādu aspektu ietekmi uz savu uzņēmējdarbību, Latgalē izteikti biežāk kā citur Latvijā uzņēmēji kā uz traucēkļiem norāda nodokļu likumu nestabilitāti un mainīgumu (75% reģiona uzņēmēju apgalvo, ka tas viņiem rada problēmas, kamēr Latvijā kopumā 54%), nodokļu likmes (attiecīgi - 67% un 55%), informācijas pieejamība par nodokļu likumiem un noteikumiem (31% un 22%), kā arī pārbaudes un auditi (27% un 14%).

Sakiet, lūdzu, vai sekojoši nodokļu administrēšanas aspekti Jūsu uzņēmumam rada problēmas? (%)

Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu (n=) skatīt attēlā

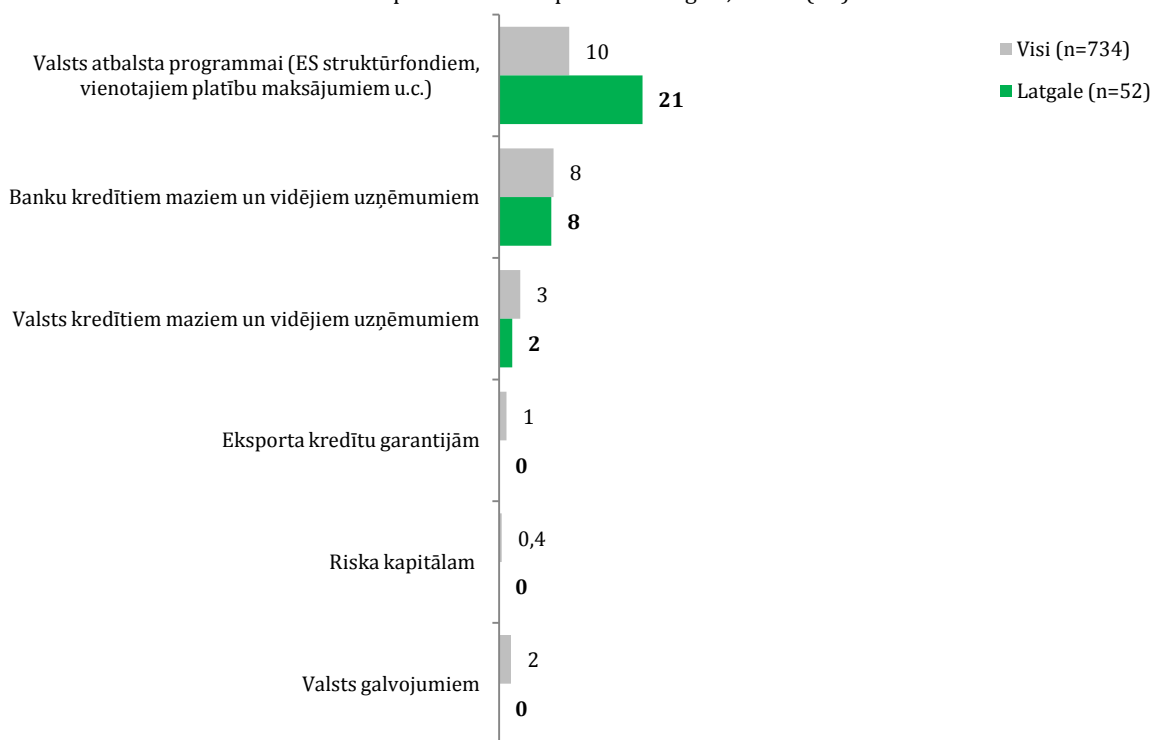

Finanšu resursu izmantošana

Analizējot datus par dažādu finanšu resursu izmantošanu, novērojams, ka Latgales reģiona uzņēmēji ir bijuši aktīvāki nekā citos reģionos strādājošie valsts atbalsta programmu izmantošanā – ja vidēji Latvijā katrs desmitais uzņēmums bija pieteicies šādam atbalstam, tad Latgales reģionā katrs piektais. Dažādu citu finanšu resursu izmantošanas rādītāji Latgalē gan neatšķiras no vidējiem Latvijas rādītājiem. Jāuzsver, ka Latgales reģiona uzņēmēji ne tikai biežāk ir pieteikušies valsts atbalstam, bet biežāk kā vidēji Latvijā to arī ir saņēmuši - ja Latvijā kopumā 7% uzņēmumu bija saņēmuši valsts atbalstu, tad Latgales reģionā - 13%.

Vai pēdējo divu gadu laikā (kopš 2011. gada novembra) Jūsu uzņēmums ir pieteicies šādiem finanšu resursiem? (%)

Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu (n=) skatīt attēlā

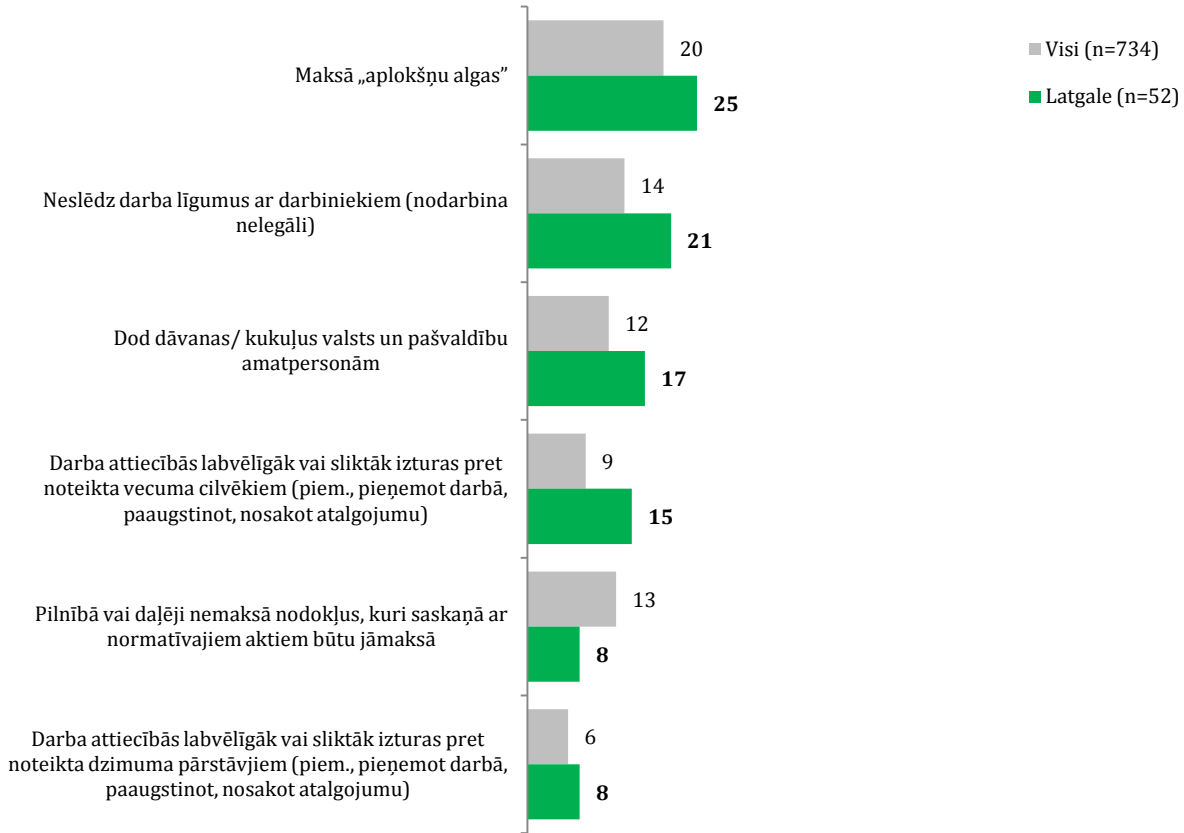
Negodprātīga uzņēmējdarbības prakse un tās attaisnošana

Uzņēmēju aptaujas dati ļauj spriest arī par negodprātīgām uzņēmējdarbības praksēm reģionā. Novērojams, ka Latgales reģiona uzņēmēji nedaudz biežāk kā Latvijā kopumā atzīst, ka reģiona uzņēmēji maksā "aploksņu algas", neslēdz darba līgumus ar darbiniekiem, dod kukuļus valsts un pašvaldību amatpersonām, kā arī diskriminē darba ņēmējus pēc vecuma. Pie tam - liela daļa Latgales reģiona uzņēmēju uzskata, ka šīs negodprātīgās uzņēmējdarbības prakses ir attaisnojamas. Piemēram, kamēr Latvijā kopumā 20% uzņēmēju uzskata, ka ir attaisnojami maksāt "aploksņu algas", Latgales reģionā šādi pārliecināto īpatsvars ir 37%. Nelegālo nodarbinātību savukārt Latgalē attaisno katrs trešais uzņēmējs, kamēr Latvijā kopumā tikai katrs desmitais.

Jūsaprāt, cik daudzi uzņēmumi Jūsu uzņēmuma darbības nozarē/ jomā dara sekojošo? -

Atbildes: To dara gandrīz visi + To dara lielākā daļa + To dara aptuveni puse (%)

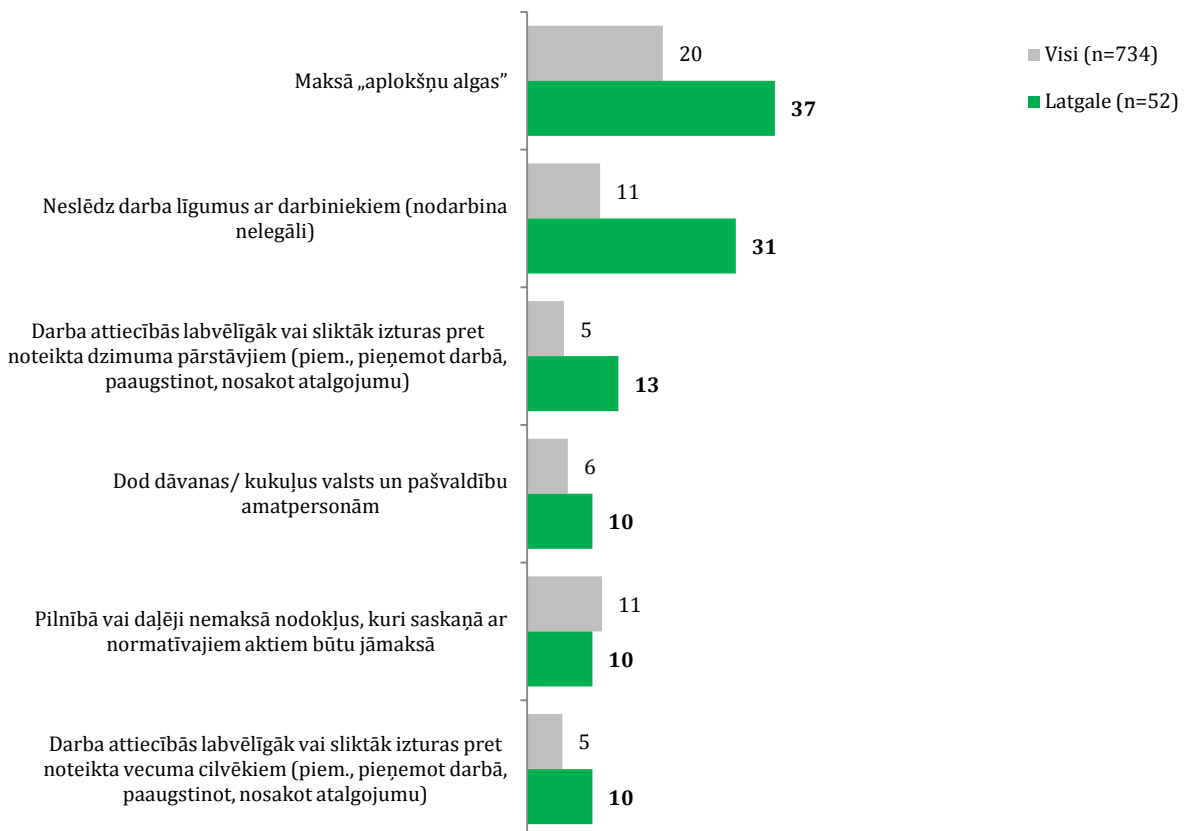
Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu (n=) skatīt attēlā

Nemot vērā visus pašreizējos apstākļus – cik attaisnojama, Jūsaprāt, ir to uzņēmēju rīcība,

kuri veic šādas darbības? - Atbildes: Pilnībā attaisnojama + Drīzāk attaisnojama (%)

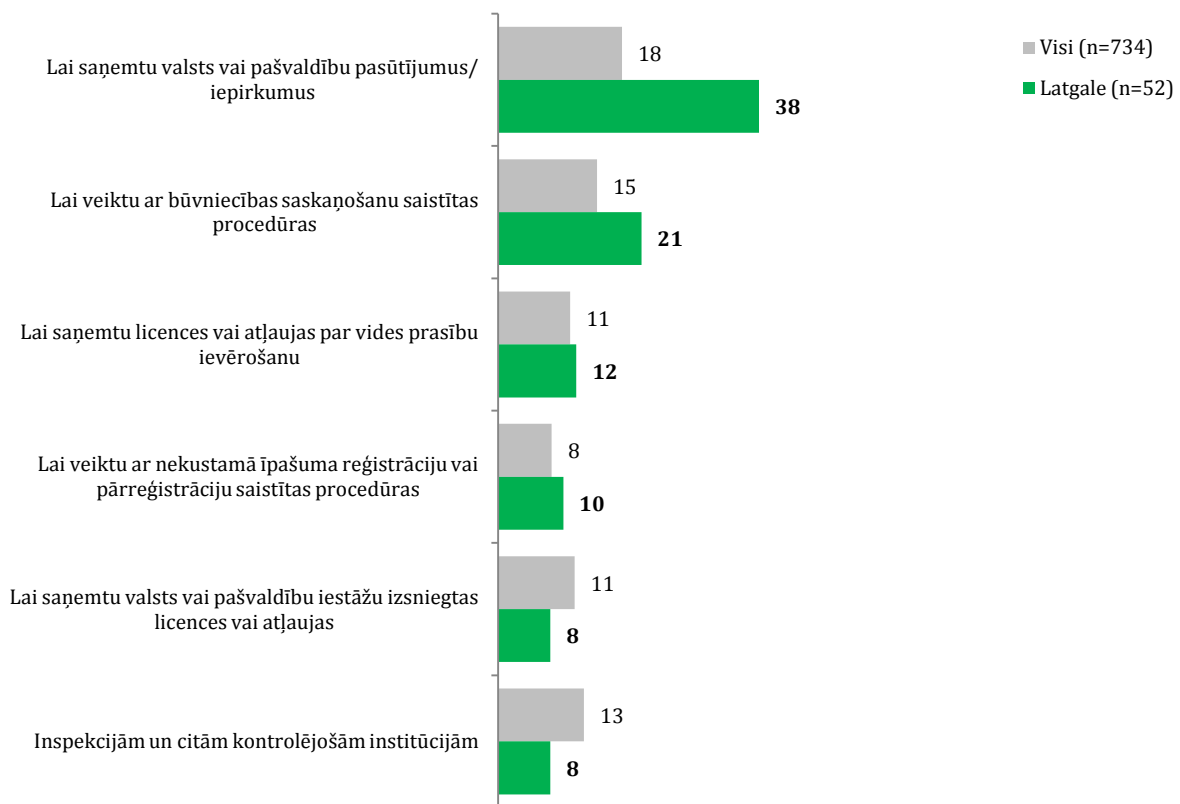
Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu (n=) skatīt attēlā

Aptaujas dati ļauj arī spriest par konkrētām kukuļu došanas praksēm. Novērojams, ka Latgales reģionā izteikti biežāk kā Latvijā kopumā uzņēmēji atzīst, ka viņu darbības nozarē uzņēmumi dod kukuļus, lai saņemtu valsts vai pašvaldību iepirkumus (38% apgalvo, ka to dara vismaz puse nozares uzņēmumu reģionā, kamēr Latvijā kopumā šādu novērtējumu sniedz tikai 18%), kā arī, lai veiktu ar būvniecības saskaņošanu saistītas procedūras (21% un 15%). Savukārt retāk kā valstī kopumā tiek atzīts, ka kukuļi tiek doti inspekcijām un citām kontrolējošām institūcijām (lai gan, kā būs redzams no tālāk apskatītajiem datiem, kontrolējošo dienestu darbība reģionā ir aktīvāka kā citur Latvijā).

Jūsaprāt, cik daudzi uzņēmumi Jūsu uzņēmuma darbības nozarē/ jomā dod dāvanas vai maksā kukuļus... ? - Atbildes: To dara gandrīz visi + To dara lielākā daļa + To dara aptuveni puse (%)

Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu (n=) skatīt attēl

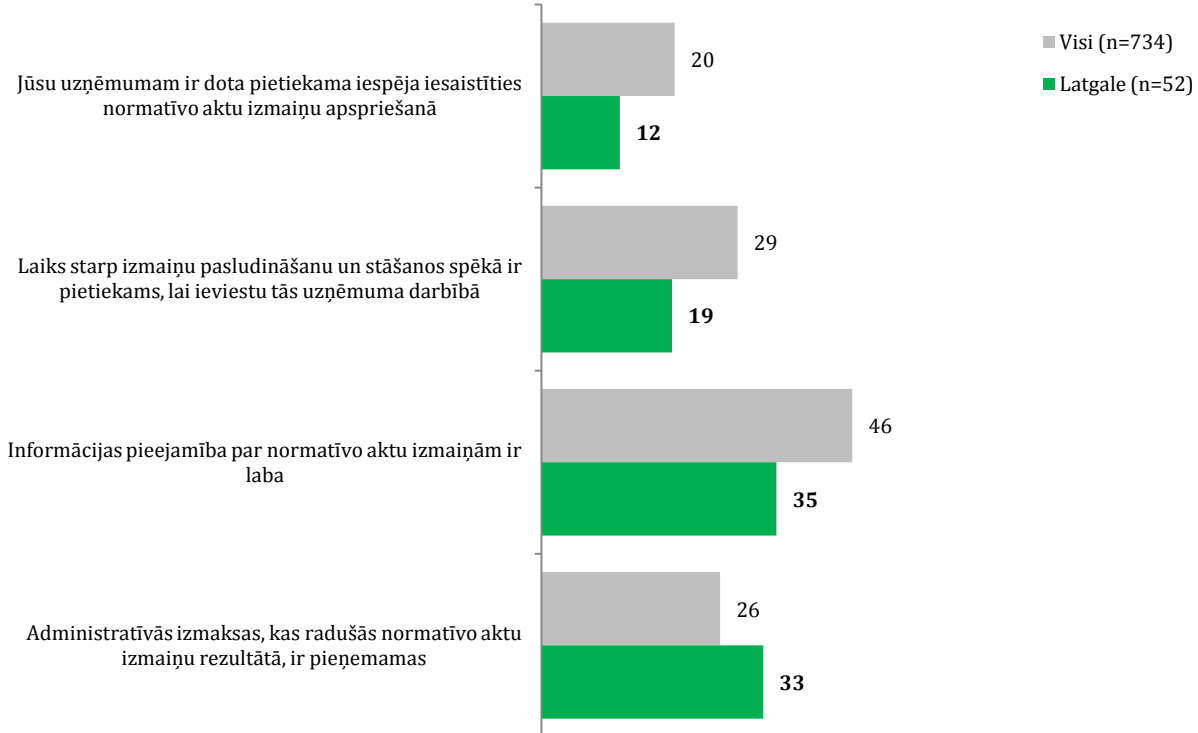
Uzņēmēju iespējas ietekmēt uzņēmējdarbības vidi reglamentējošo noteikumu izstrādi

Vērtējot savas iespējas ietekmēt uzņēmējdarbības vidi reglamentējošo dokumentu izstrādi, Latgales uzņēmēji ir izteikti kritiskāki kā citos reģionos strādājošie. Ievērojami retāk kā Latvijā kopumā Latgales uzņēmēji novērtē, ka viņiem ir dota pietiekama iespēja iesaistīties normatīvo aktu izmaiņu apspriešanā (tikai 12% sniedz pozitīvu atbildi), ka laiks starp izmaiņu pasludināšanu un stāšanos spēkā ir pietiekams, lai ieviestu tās uzņēmuma darbībā (19%), kā arī ka informācijas pieejamība par normatīvo aktu izmaiņām ir laba (35%). Tai pat laikā Latgalē uzņēmēji biežāk, nekā Latvijā kopumā, novērtē, ka administratīvās izmaksas, kas radušās normatīvo aktu izmaiņu rezultātā, ir pieņemamas (33%). Tai pat laikā jāmin, ka Latgales reģiona uzņēmēji izteikti retāk kā citos reģionos darbojas kādā

nozares vai uzņēmēju asociācijā vai apvienībā - ja Latvijā kopumā tādās ir iesaistīti 35% uzņēmēju, tad Latgalē tikai 21% (lai gan par iespējām iesaistīties ir dzirdējuši lielākā daļa (73%) uzņēmēju reģionā).

Cik lielā mērā Jūs piekrītat sekojošiem apgalvojumiem? - Atbildes: Pilnībā piekrītu + Drīzāk piekrītu (%)

Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu (n=) skatīt attēlā

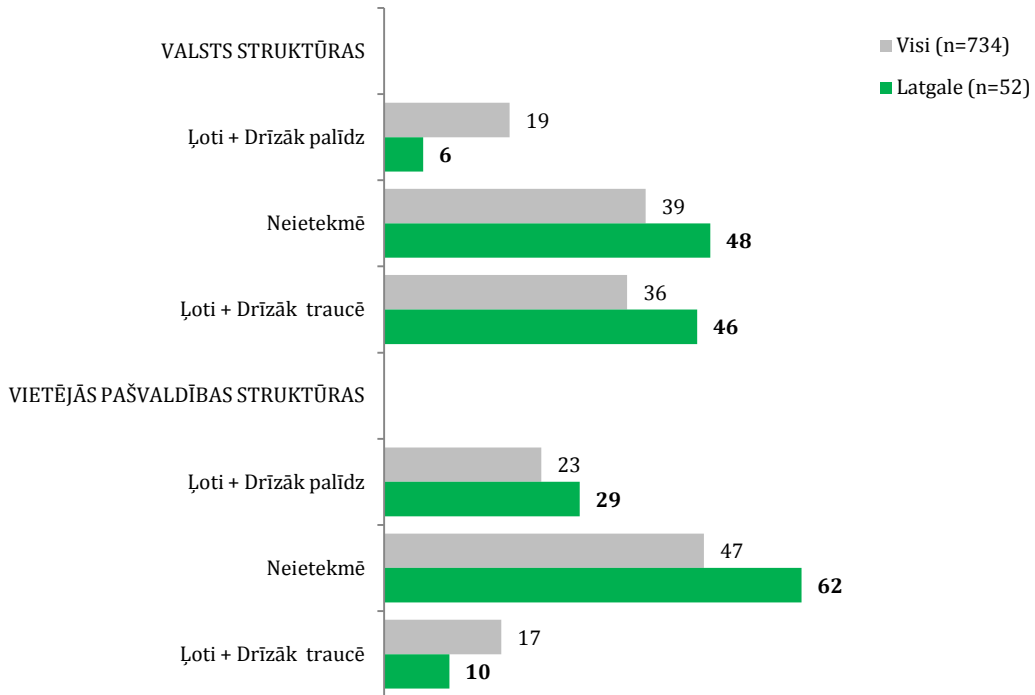

Valsts un pašvaldības sekmējošā vai traucējošā ietekme uz uzņēmējdarbību

Interesants ir Latgales reģiona uzņēmēju vērtējums par valsts un pašvaldības struktūru ietekmi uz uzņēmuma darbību. Ja par valsts struktūrām lielākā daļa reģiona uzņēmēju novērtē, ka tās neietekmē vai traucē uzņēmējdarbību, tad attiecībā uz vietējās pašvaldības struktūrām vērtējums ir drīzāk pozitīvs – vairākums uzņēmēju uzskata, ka tās vai nu neietekmē vai arī palīdz uzņēmējdarbībā un tikai katrs desmitais Latgales reģiona uzņēmējs ir pārliecināts, ka pašvaldība traucē viņu uzņēmējdarbībai.

**Lūdzu, novērtējiet savu pašreizējo priekšstatu par attiecībām starp valsts pārvaldi un
 privātiem uzņēmumiem. Cik lielā mērā valsts un pašvaldības struktūras palīdz vai traucē
 Jūsu uzņēmuma darbību? (%)**

Bāze: visi respondenti un respondenti Latgalē, skaitu

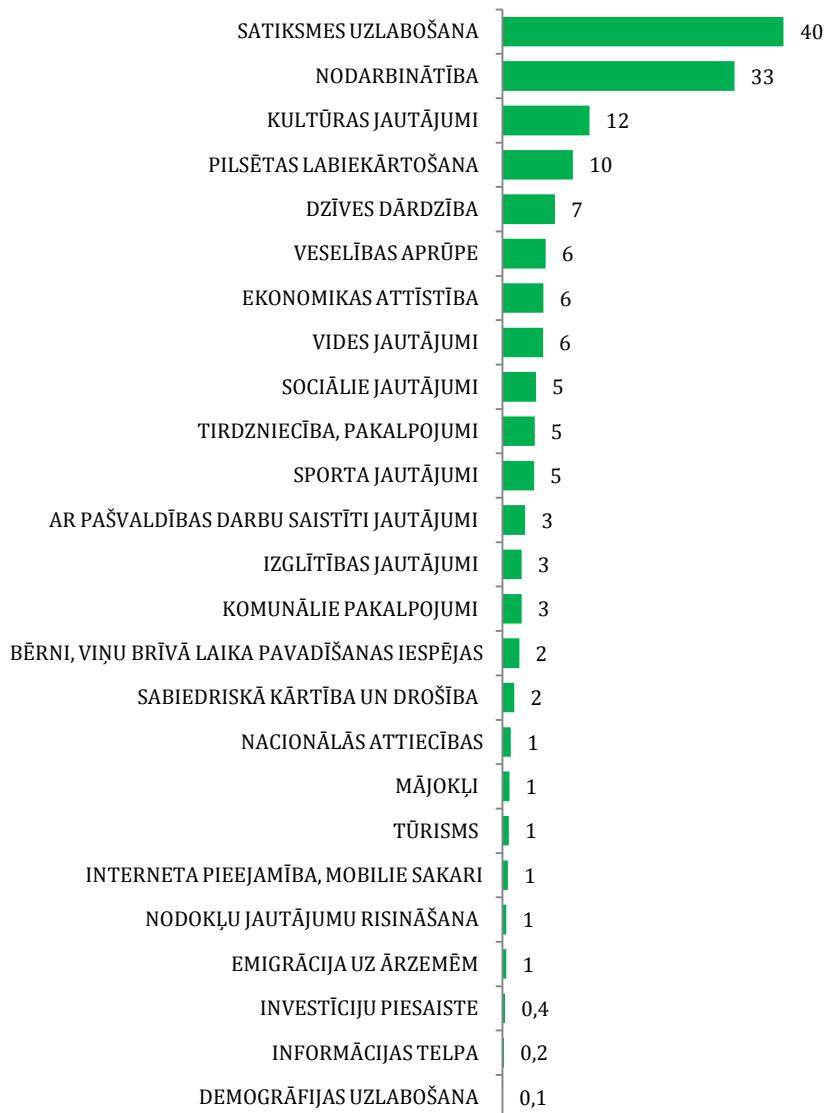
Pašvaldībās vēlamie uzlabojumi Latgales reģionā – Iedzīvotāju viedoklis

Par to, ko Latgales reģiona iedzīvotāji uzskata par būtiskākajiem nepieciešamajiem uzlabojumiem savā dzīvesvietā, apjomīgu informācijas apjomu sniedz pēc Valsts reģionālās attīstības aģentūras pasūtījuma 2013. gadā partnerībā ar portālu www.draugiem.lv veiktā Latvijas iedzīvotāju aptauja². Šajā aptaujā reģionu iedzīvotāji tika lūgti norādīt, kādi uzlabojumi būtu jāveic pašvaldībai pilsētā vai pagastā, kurā viņi dzīvo. Kopumā Latgales reģionā iedzīvotāji bija snieguši 1420 dažādus ierosinājumus. 40% Latgales iedzīvotāji kā nepieciešamus minējuši dažādus uzlabojumus attiecībā uz satiksmi, 33% - attiecībā uz nodarbinātību, bet katrs desmitais - attiecībā uz kultūru un dzīvesvietas labiekārtošanu. Vērtējot konkrētas sniegtās atbildes, novērojams, ka izteikti visbiežāk iedzīvotāji norādījuši uz nepieciešamību risināt nodarbinātības problēmas (33%) un veikt ielu un ceļu remontus (31%). Aptuveni katrs desmitais reģiona iedzīvotājs norāda uz sabiedriskā transporta pieejamības problēmām, nedaudz retāk - uz veselības aprūpes iestāžu darba nepilnībām, uzņēmējdarbību un dažādu kultūras pasākumu nepietiekamību. Zemāk pievienota detalizēta iedzīvotāju sniegto atbilžu pārskata tabula.

²„Attīstībascentru ietekmes reālu noteikšana un analīze. Plānošanas reģionu, republikaspilsētu un novadu pašvaldību attīstības raksturojums.” SIA “Excolo Latvia” pēc Valsts reģionālās attīstības aģentūras pasūtījuma. 2013. Pieejams: www.vraa.gov.lv/uploads/documents/petnieciba/petijumi/regionu_attist_final_2012.pdf

**Jūsprāt, kādi uzlabojumi būtu jāveic pašvaldībai pilsētā vai pagastā, kurā dzīvojat?
Norādiet tos vēlamos uzlabojumus, kurus uzskatāt par visaktuālākajiem Jūsu
pilsētā/pagastā! - Minēto atbilžu tematiskie bloki (%)**

Bāze: respondenti Latgalē, kuri snieguši

**Jūsprāt, kādi uzlabojumi būtu jāveic pašvaldībai pilsētā vai pagastā, kurā dzīvojat? Norādiet tos vēlamos
uzlabojumus, kurus uzskatāt par visaktuālākajiem Jūsu pilsētā/pagastā! -
Detalizētas atbildes tematiskajos blokos (%)**

Bāze: respondenti Latgalē, kuri snieguši konkrētu atbildi, n=1420

SATIKSMES UZLABOŠANA (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	40
Ielu stāvoklis, remonts	31
Sabiedriskais transports	8
Satiksmes un ielu infrastruktūra	3
Gājēju infrastruktūra	1
Velosipēdistu ceļiņi	1
Autoostas trūkums	0,2
Autostāvvietas	0,1
Tīla celtniecība	0,1
Ceļa zīmes	0,1
NODARBINĀTĪBA	33
Nodarbinātība	33

Prakses iespējas	0,1
KULTŪRAS JAUTĀJUMI (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	12
Dažādi pasākumi	6
Vairāk izklaizu iespējas, vietas	4
Kultūras dzīve	1
Bibliotēkas, kultūras iestāžu celtniecība	1
Koncerti	0,1
Pašdarbnieku atbalsts	0,1
PILSĒTAS LABIEKĀRTOŠANA (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	10
Apgaismojums	3
Grausti, māju remonts	3
Bērnu laukumu ierīkošana	2
Iekšpagalmu remonts	2
Atpūtas vietu iekārtošana	1
Sabiedriskās tualetes	0,4
Būvniecība	0,2
Pieminekļi pilsētā	0,1
DZĪVES DĀRDZĪBA (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	7
Dārgi komunālie pakalpojumi	4
Algas	3
Labklājība	0,4
Dzīves dārdzība, inflācija	0,3
Pensijas	0,1
Algas skolotājiem	0,1
Dārgi medicīniskie pakalpojumi	0,1
VESELĪBAS APRŪPE (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	6
Veselības aprūpes iestāžu darbs	6
EKONOMIKAS ATTĪSTĪBA	6
Uzņēmējdarbība	6
Lauksaimniecības attīstība	0,5
Ekonomika kopumā	0,1
VIDES JAUTĀJUMI (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	6
Pilsētas tīrība, sakoptība	2
Parki, zaļās zonas pilsētā	2
Atkritumu apsaimniekošana	1
Vide	0,3
SOCIĀLIE JAUTĀJUMI (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	5
Atbalsts bērniem, ģimenēm	2
Atbalsts pensionāriem	1
Pabalsti	1
Sociālā palīdzīga, sociālie pakalpojumi	0,5
Sociālā aprūpe	0,4
Atbalsts maznodrošinātajiem, trūcīgajiem	0,4
Atbalsts invalīdiem	0,3
Bezpajumtnieki	0,2
Sociālās mājas, sociālie dzīvokļi	0,1

Nelabvēlīgās ģimenes	0,1
TIRDZNIECĪBA, PAKALPOJUMI	5
SPORTA JAUTĀJUMI (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	5
Sporta infrastruktūras attīstīšana (ēkas, laukumi)	4
Sporta pasākumi	1
AR PAŠVALDĪBAS DARBU SAISTĪTI JAUTĀJUMI (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	3
Pilsētas pārvalde	2
Līdzdalības iespējas	0,5
Pašvaldības pakalpojumi	0,3
E-pakalpojumi	0,1
IZGLĪTĪBAS JAUTĀJUMI (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	3
Pirmsskolas iestādes	1
Izglītība	1
Skolas	1
Apmācības, kursi	0,1
KOMUNĀLIE PAKALPOJUMI (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	3
Ūdens un kanalizācijas sistēma	2
Daudzdzīvokļu māju apsaimniekošana	0,4
Apkures jautājumi	0,1
BĒRNI, VIŅU BRĪVĀ LAIKA PAVADĪŠANAS IESPĒJAS	2
SABIEDRISKĀ KĀRTĪBA UN DROŠĪBA (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	2
Ceļu policija, drošība uz ielām	1
Alkoholisms	0,4
Suņu un kaķu turēšana, klaiņojošie dzīvnieki, patversmes	0,3
Sabiedriskās kārtības noteikumi (smēķēšana, dzeršana)	0,2
NACIONĀLĀS ATTIECĪBAS	1
Latviska vide pilsētā	1
Komunikācija latviešu valodā	0,5
MĀJOKĻI	1
TŪRISMS	1
INTERNETA PIEEJAMĪBA, MOBILIE SAKARI	1
NODOKĻU JAUTĀJUMU RISINĀŠANA	1
EMIGRĀCIJA UZ ĀRZEMĒM	1
INVESTĪCIJU PIESAISTE	0,4
INFORMĀCIJAS TELPA (T.SK. ZEMĀK MINĒTĀS GRUPAS)	0,2
Informācijas pieejamība	0,2
DEMOGRĀFIJAS UZLABOŠANA	0,1

6.6. VARAM PRIEKŠLIKUMU NODOKĻU JOMĀ IZVĒRTĒJUMS

Pirms apskatām konkrētos priekšlikumus, jāuzsver, ka jebkuras potenciālas nodokļu atlaides būtu jāmodelē kā kopējās nodokļu politikas sastāvdaļa, precīzi nosakot mērķa grupas, kam atlaides paredzētas. Savukārt gala lēmumam par atlaižu ieviešanu būtu jābalstās uz publiski pieejamu potenciālo ieguvumu un paredzamo izmaksu salīdzinājumu. Ieguvumu un izmaksu salīdzinājumu būtu periodiski jāatkārto, paredzot potenciāli neizdevīgo atlaižu atcelšanu. Pašreiz šādi dati nav pieejami, tādēļ priekšlikumus iespējams izvērtēt tikai teorētiski, veicot uzņēmēju intervijas un aptaujājot nozaru ekspertus.

VARAM šobrīd ir sagatavojusi trīs priekšlikumus attiecībā uz nodokļu politikas izmaiņām Latgales reģionā. Pirmkārt, Saskaņā ar grozījumiem „Mikrouzņēmuma nodokļa likumā” no 2015. gada 1. janvāra nodokļa likme mikrouzņēmuma gada apgrozījumam no 7000,01 līdz 100 000 euro palielināsies no 9% uz 11%. VARAM pirmais priekšlikums ir - Latgales reģionā saglabāt iepriekšējo 9% likmi. Otrkārt, Saskaņā ar likumu „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” nodokļu maksātājs var saņemt nodokļu atlaidi 25% apmērā no kopējās sākotnējās ilgtermiņa ieguldījumu summas, ja sākotnējo ieguldījumu summa pārsniedz 10 miljonus euro. VARAM otrs priekšlikums ir - Latgales reģionā minimālo sākotnējo ieguldījumu summu samazināt līdz 1 miljonam euro. Visbeidzot trešais VARAM priekšlikums ir saistīts ar speciālajām ekonomiskajām zonām un paredz Rēzeknes SEZ paplašināšanu (paturot atvērtu jautājumu par institucionālo risinājumu) – piešķirot speciālās ekonomiskās zonas statusu visām Latgales reģiona pašvaldību īpašumā esošajām rūpnieciskās apbūves teritorijām.

Mikrouzņēmumi

Attiecībā uz mikrouzņēmuma nodokļu likmes saglabāšanu esošajā līmenī aptaujāto uzņēmēju viedoklis bija pozitīvs un atbalstošs – īpaši to vidū, kuri paši ir izmantojuši mikrouzņēmuma statusu, veicot nodokļu maksājumus. Daļa no uzņēmējiem uzskatīja, ka atšķirīgā likme Latgales reģiona mikrouzņēmumiem būtu izdevīga ne tikai viņu uzņēmumiem, bet arī visam reģionam kopumā. Jāatzīmē gan, ka uzņēmēju viedokli visticamāk ietekmēja diskusija par esošā režīma saglabāšanas iespējām visā Latvijas teritorijā, kas publiskajā telpā noritēja interviju īstenošanas laikā. Līdz ar to, balstoties uz uzņēmēju viedokli, maz ko var secināt par priekšlikuma izdevīgumu sabiedrībai kopumā, taču, ja mikrouzņēmuma nodokļu likme Latgales reģionā patiešām saglabātos iepriekšējā līmenī, vairums Latgales uzņēmēju to vērtētu atzinīgi. Nozaru ekspertu viedokļi attiecībā uz šo priekšlikumu bija dažādi. Daļa uzskatīja, ka atšķirīga nodokļu politika mikrouzņēmumiem reģionālā līmenī būtu neefektīva un arī grūti administrējama. Citi, savukārt, pieļāva iespēju, ka tieši šis ir uzņēmumu segments, kurā varētu eksperimentēt. Pie tam atšķirīgās likmes Latgales reģionā vismaz terminētā laika periodā var pamatot gan ar salīdzinoši augsto sabiedriskā sektora īpatsvaru IKP, gan ar salīdzinoši lielo ēnu ekonomikas daļu.

Uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaide

Piedāvājums Latgales reģionā samazināt minimālo sākotnējo ieguldījumu summu, lai kvalificētos uzņēmumu nodokļu atlaidei, mūsu aptaujāto uzņēmēju vidū nebija aktuāls. Daļa atzina, ka gadījumā, ja šādas izmaiņas tiktu veiktas, apsvērtu iespējas tās izmantot, taču norādīja, ka jau sagatavotu ilgtermiņa ieguldījumu projektu, kuru realizāciju ierobežo pašreiz spēkā esošais regulējums, viņiem nav. Eksperti savukārt norādīja, ka minimālo ieguldījumu summu atšķirība piedāvātajā variantā ir pārāk liela. Tāpat eksperti uzskatīja, ka būtu grūti pamatot atšķirīga regulējuma nepieciešamību tikai Latgales reģionam. Ja izmaiņu rezultātā tiktu piesaistīti ieguldījumi, tie visticamāk tiktu veikti konkrētā teritorijā nevis visā reģionā, bet lielākajai daļai Latgales teritoriju attīstības ziņā līdzīgas ir visā Latvijā. Tādējādi atšķirīgie režīmi varētu būt konkurenci kropļojoši.

Speciālās ekonomiskās zonas

Rēzeknes SEZ darbību kritizēja gan uzņēmēji, gan eksperti, apgalvojot, ka tā nav sniegusi pienesumu reģiona attīstībai. Līdz ar to, pat, ja darbs pie priekšlikuma par speciālo ekonomisko zonu paplašināšanu tiek turpināts, ir jāmeklē cits institucionālais risinājums. Taču, iespējams, produktīvāk ir identificēt, kuras speciālo ekonomisko zonu piedāvātās atlaides potenciāli varētu labi darboties Latgales reģionā, veikt attiecīgo ieguvumu un izdevumu analīzi un juridisko risinājumu meklēt caur specifiskajiem nodokļu likumiem (piemēram, likumu „Par uzņēmumu ienākuma nodokli”). Jāatzīmē arī, ka speciālo ekonomisko zonu statuss ES ir šaubīgs – ilgtermiņa risinājums paredz esošo zonu likvidēšanu un statusa saglabāšanai ik pa brīdim ir jāmaina likums. Rēzeknes SEZ statuss šobrīd ir noteikts līdz 2035. gadam.

Vispārīgi ieteikumi

Nobeigumā vēl jāpiebilst, ka izveidot alternatīvu nodokļu režīmu reģionālā līmenī varētu būt efektīvāk, uzticot to reģionālā līmeņa pārvaldībai, kādu gan šobrīd Latvijā nav. Tādējādi līdz ar tiesībām lemt par atsevišķām nodokļu politikas sastāvdaļām nāktu arī atbildība par izvēlēto risinājumu pamatotību un izdevīgumu attiecīgajam reģionam. Tāpat - meklējot risinājumus pašreizējā situācijā, jāmēģina neradīt uzņēmējiem nepamatotas gaidas, proti, publiski par atlaidēm jārunā tikai tad, kad lēmums par to piešķiršanu jau ir pieņemts un atlicis izstrādāt tikai tehnisko risinājumu. Visbeidzot jāatceras, ka uzņēmumu mēģinājumi panākt tiem izdevīgāku nodokļu režīmu parasti ir saistīti ar neproduktīvu uzņēmējdarbību. Tādēļ meklējot alternatīvus nodokļu režīmus jāskatās, lai tie ir sistemātiski un izdevīgi visai sabiedrībai kopumā, nevis atsevišķiem uzņēmumiem vai uzņēmumu grupām.